

Ielenkie

1

Namiņš Gogoļa iela 42

No ielas skatoties, namiņš Gogoļa ielā 42 priecīgi balts, kā lielais vairums namu pilsētiņā. Vasarās ap namiņu ziemeļnieciski slaidie bērzi stūrgalvīgi krata savas cirtainās galvas: bērziem nepatīk stepe, kuru, uz pirkstu galiem saslējušies, viņi redz pāri pilsētiņas jumtiem, jo bērzu dzimtenē meži kā zili, sasaluši mākoņi ieslēdz horizontu.

Gadu simteņa sākumā, kad pilsētiņa kļuva par apriņķa centru, ap tirgus laukumu izauga arī dažas divu un trīs stāvu mājas. Stāv viņas pilsētiņas vidū solīdas, lielas, daudzlogainas kā kņopaini 4. ranga ierēdņi, pie kuru kājām, uz ceļiem pakritusi, guļ pilsētiņa.

Rudeņos uz pilsētiņu no stepes vilkās smagi vezumi, piekrauti maisiem. Maisos bija zeltaini kvieši - vasaras saule. Piecas tvaika dzirnavas, pa vasaru izbadojušās, rīstīdamās, drebošiem žokļiem rija dzeltainos kviešus, lai pārvērstu tos miltos un tūkstošiem maisu katru dienu atdotu stacijai, no kuras sarkani vagoni kā saulē nokveldējuši maisu nesēji stiepa maisus pret ziemeļiem un dienvidiem, uz pilsētām un ostām. Tāpēc rudeņos, sevišķi, kad dārzi kailāki palika, pilsētiņa izlikās vēl baltāka, un namiņi tad bija kā miltiem nokūpējuši melderi eksotiski spilgtās platmalēs.

Tādi bija rudeņi tais laikos, kad namiņā starp bērziem dzīvoja miltu tirgotājs Romaņenko un dzīve pilsētiņā bija mīksta un apaļa kā tie miltu maisi, kuri gāja caur Romaņenko spīķeriem uz staciju.

Aņa vēl labi atminas Romaņenko: liels, drukns vīrs ar tradicionālu tirgoņa bārdu, zem kuplām uzacīm dzīvas, nemierīgas acis, kuras arvien kaut ko skaita; gludi nosukāti, spīdoši, eļļaini kā nolazīti mati. Klusos vakaros, kad Romaņenko pie spīķeriem kļiedza uz strādniekiem, - viņa balss - skaļa un sulīga - dārdēja pār pilsētiņu, un visi zināja: tas ir Romaņenko. Sieva viņam bija slimīga, sīka, kustīga kā ūdenszāle; vienmēr vecmodīgā aubītē, zem aubes izbiedētas dzīvnieceka acis - tā viņa svaidījās cauras dienas starp ķēķi un ēdamistabu; balss viņai bija tieva un sīka kā sīrups, kuru no mucas krūzē tecina. Nabaga stirniņa no Vologdas mežiem, kuru uz visu mūžu nobaidījis skarbaiss, cietais miltu maisu mednieks! Tāpēc ap namiņu bērzi vasarā cirtainās galvas stūrgalvīgi kratīja, ka viņiem dzimtene turpat, kur namiņa saimniecei, un tāpēc, ka zem viņiem ne vienu vien reizi bija asarojušas jaunībā mazās ziemeļu stirniņas acis!

Naktī Romaņenko daudzija pieri pret grīdu, un uz viņu izbrīnījušies skatījās tumši tēli izzeltītiem rāmjiem. Pie Romaņenkiem -- Aņa to vēl labi atmin - visās istabās bija svētbildes, katrā istabā pa desmit, piecpadsmit. Un ar katru gadu vairojās viņas. Lai visi svētie palīdz vairoties miltu maisiem Romaņenko spīķeros!

Un vēl vienu cilvēku, kurš reiz Gogoļa ielā 42 dzīvojis, Aņa nevar aizmirst. Pareizāk: dēļ šā cilvēka viņa vēl līdz šai dienai nav varējusi aizmirst tos citus, kas namiņā reiz dzīvojuši. Kā lai Aņa aizmirst Borisu Romaņenko, kurš 1915. gadā, uz Franciju, pasaules karu aizbraukdams, bija aiznesis sev līdz Aņas sirdi? Vai Aņas sirds toreiz neskanēja apakšporučika Romaņenko piešos?

Borisu Romaņenko iz Aņas sirds nav izskalojuši pat tie viļņi, kas vēlāk stepi un pilsētiņai pāri drāzās. No ziemeļiem un dienvidiem pa stepi nāca saniknoti ļaužu plūdi, un, kad viņi laiku pa laikam sagrūdās ap pašu pilsētiņu, - pār namu jumtiem kauca šrapneļi, pilsētiņas miesas plosīja granātas un ložmetēji, bet iedzīvotāji cauras dienas mitinājās pagrabos.

Viļņi aiznesa arī Aņu. Ar pirmo vilni, kurš bija nācis no ziemeļiem un atpakaļ atplacis, Aņa aizmaldījās līdz Maskavai - dīvainai pilsētai, kura kā milzu zirneklis velk tīklus ap

zemeslodi. Tur Aņa bija skraidījusi no mītiņa uz mītiņu un klausījusies, kā Iljas pārkonratos - arī revolūcija! - Iljičs pret veco pasauli karā brauc.

Pilsētiņā Aņa bija atstājusi tēvu un brāli Aleksandru, kurš zem grīdas, priekš tāda gadījuma ietaisītā bedrē, bija palicis baltos gaidīt.

Divus gadus Aņa nodauzījās pa frontēm. Kājās trānoti zābaki; pie cepures sarkanā zvaigzne; ap kareivja blūzi josta no rupjas, negērētas ādas, un pie jostas revolveris. Kareivis kas kareivis! Un uz zirga - pirmais kavalērists. Izlūkos jājāj? Aņa - pirmais izlūks. No priekšpozīcijām šķirties Aņa atteicās pat tad, kad balto lode rokas mīkstumā - tikai mazliet augstāk par elkoni - ķēra. Staigāja ar apsietu roku, bet no biedriem nešķīrās. Tikai, kad divīzijas lazaretē veselu mēnesi bija noslimojusi ar tīfu, - divīzijas komisārs Ivanovs to pierunāja, kamēr atkopšoties, palikt pie politnodaļas. Kāpēc Aņa toreiz uzklausa Ivanovu? Varbūt tādēļ, ka Aņa, tāpat kā visa divīzija, Ivanovu cienīja? Laikam. Liels, plecīgs, bieziem ģīmja pantiem, strādnieks-akmeņkalis, cilvēks, kuram; sacīts - darīts, tāds bija Ivanovs.

Aņa skaidri, kā kad šodien viss tas būtu noticis, atmin savu pirmo satikšanos ar Ivanovu. Pirmo tāpēc, bija jau viņa arī agrāk Ivanovu redzējusi, ka toreiz Ivanovā viņa pirmoreiz bija saredzējusi cilvēku, kurš varēja Aņā apēnot Borisa Romaņenko tēlu. Tad Aņa vēl bija pulkā. Bija uz pulku atbraucis Ivanovs. Bija mītiņš. Divīzijas politnodaļas priekšnieks runāja par starptautisko un iekšējo stāvokli. Runāja gludi, tekoši - tekoši tecēja "tekošais moments". Pats mazs, pinkains cilvēciņš, ādas svārkos un biksēs, bet ar pasaules daļām mētājās kā žonglieris ar bumbām. Visur nemiers, visur gruzd. Anglijā, Itālijā, Vācijā ... Aņa, muti atpletusi, klausījās: daudz jauna, nedzirdēta. Vai nepiepildās tas, par ko uz Sarkanā laukuma gadu atpakaļ runājis tālredzīgais Iljičs? Tīri nejauši Aņas acis uzgrūdās Ivanovam, kurš sēdēja starp kareivjiem. Savādi: Ivanovs sēdēja, galvu delnā atspiedis; Ivanova seju Aņa nevarēja redzēt, bet viņai likās, ka sejai vajag būt sāpīgi savilkta. Visa Ivanova poza kļiedza oratoram pretim: - Ne tā! Ne tā! Citādi! - Bet orators kā apreibis: tikai runā. Aņa apskatījās. Tad tikai noprata: laikam politnodaļas priekšnieks nerunā tā, kā vajadzīgs. Varbūt par gari? Pūlis ap Aņu klusi ņudzēja; gandrīz visi sačukstējās, sarunājās; reizēm dažs pat iesmējās, iekļiedzās. Viss pūlis bija - kā apspiests, sakostiem zobiem saturēts kļiedziens.

Kļiedziens izlauzās tad, kad runātājs sāka runāt par pārtikas politiku. Tas, kas notika, bija priekš Aņas pavisam negaidīts. Kā pēc komandas uzreiz visi pietrūkās stāvus, ciešāk saspiedās ap galdu, uz kura apjucis stāvēja runātājs. Nosvīdis, pinkains viņš vēl kaut ko kļiedza, bet neviens vairs viņa vārdos neklausījās. Ap Aņu bija piesarkušas, naida sakropļotas sejas. Visi kļiedza, žestikulēja, un žestos bija draudi. Vētra atvāzētās rīklēs.

- Uz štikiem viņu!

- Blēži! Diezgan mānīts!

- Ar pasakām vairs nebarosiet!

- Kāpēc pēdējās skrandas plēš no zemnieka? - Kāpēc pārtikas nodaļas?

- Uz štikiem! ... māti tavu!

Ko tas nozīmēja? Vai tas nebija dumpis? Kas nu notiks? Domas ātras un asas šaudījās pa Aņas smadzenēm.

- Biedri, nomierinieties! Biedri, klusāk! Ļaujiet runātājam nobeigt! - Aņa mēģināja pārkliegt kļiedzējus, bet viņas balss bija kā pātagas cirtiens vētrā. Pat tie, kas arvien bija pret viņu draudzīgi, uzmanīgi bijuši, - neklausījās, kļiedza savu.

Aņai acīs sāpīgs valgums. Nu ir beigas. Ienaidnieks pārraus fronti. Beigas visam: padomju varai, Iljičam, kurš Aņai mīļš kā senāk tēvs. "Mīļais Iljič, kaut tu te būtu! Tu prastu atrast tādus vārdus, kas visus nomierinātu!" Aņai domas naivas, asarainas.

- Biedri, ar kliegšanu nekas nebūs panākts. Biedri!

Kas tas tāds? Aņa paceļ asaru pilnās acis. Ivanovs! Sakniebtām lūpām, rokas kabatās - tāds

viņš tai brīdī stāvēja uz galda. Miers, stingrība, nelokāmība. Tikai acis urbās te vienā, te otrā - pelēks metāls. Savādi - saskatījās cilvēku acis, sagrūdās vizbuļu nemiers, kurš bija kareivju acis, ar Ivanova metālu, un viens pēc otra kliezēji apklusā, stiprākie kliezēji bija jau saspiedušies ap galdu. Vēl pa reizei no pakaļrindām uzskalojās pa vilnim, bet tad - pūlis norima, sevī ievilkās.

- Biedri, mēs esam kareivji, nevis bābas! Runāt var tikai viens. Pa priekšu runāšu es. Tad došu vārdu tiem, kuri gribēs izteikties!

Ivanovs runāja. Vārdi viņam bija neaptēsti kā viņš pats. Vārdi kā akmeņi. Bet tie, kas klausījās, saprata šo smago, akmeņaino valodu. Tā līdumā arklis smagi velēnas plēš.

Klausījās sarkanarmieši, un sejas viņiem bija tādas pašas nopietnas un cietas kā Ivanovam.

Ivanovs stāstīja par Iljiču - pirmo stūrmani uz strādnieku un zemnieku celtā padomjukuģa, Iljiču, kurš Sibīrijas tundrās un bēgļa gados iznēsājis sevī lielu domu par Padomju Republiku un kurš par šo domu, ar sazālotu lodi smagi ievainots, nāvei acīs skatījies. Kāpēc vecā pasaule tā nīst Iljiču, Padomju Republiku, zemnieku un strādnieku varu? Ivanovs runāja par muižniekiem, kuri grib atņemt zemniekam revolūcijā iegūto zemi. Un par pilsētām, kur posts, nāve un bads. Un par sādžām, kurām tik grūti elpot tagad, kad visa zeme ieslēgta ugunīgā lokā ...

Kad viņš beidza - viens pēc otra nāca jautājumi, kā smiltīm novārtījušies kurmji iz alām līda.

- Biedri, komisār, kāpēc uz dzelzceļiem maisiniekus vajā?

- Mieru apsoliņa mums lielinieki. Kāpēc tagad karš? Vai nevar ar mieru?

Smagas kā akmeņi domas sarkanarmiešiem. Ivanovs veļ šos akmeņus - tīra ceļu vieglākām, gaišākām domām.

- Nu, vai pietiks, biedri? - pieri slaucīdams, Ivanovs prasa. Noguris. Paskatās uz tiem, kas apkārt - kā bieza siena. Gurdi pasmaida.

- Cik viņš mīļš, - pirmoreiz tā nodomāja par Ivanovu Aņa.

- Pietiks, biedri! - viņa jautri kliez.

- Pietiks! Paldies, biedri komisār - kliez Aņai pakaļ citi.

Un tās pašas mutes, kurās pusstundu atpakaļ bija vārijies naidis, dusmas, nelabi vārdi pret tiem, kas revolūcijas smagumu sev plecos uzvēluši, - atplētās, lai dziedātu dziesmu par pēdējo kauju. Acīs apņēmība. Acis slāviska ekstāze. Un dziesma kā vēja raustīts karogs ceļas un grimst pār cilvēku galvām. Pie galda nostājies mazais cilvēks ādas svārkos. Viņš arī dzied - viņš ir laimīgs. Un nevienam vairs nav pret viņu naida.

Cik Ivanovs viņai tuvs un mīļš, to Aņa noprata tikai tad, kad Ivanovs pats ar tīfu saslima. Uz Aņas vēlēšanos politnodaļas priekšnieks atstāja Aņu pie Ivanova par apkopēju. Ivanova murgos klausīdamās, Aņa bieži vien sadzirdēja vārdu: Aņa. Bet Ivanovs, kad brīžiem karstums atslāba, Aņas acīs lasīja mīlestību.

Tā viņi abi bez sevišķas izskaidrošanas zināja, ka mīl viens otru. Tā iesākās Aņas un Ivanova mīlestība.

Divīziju viņi panāca - jau 1919. gads uz beigām gāja - netālu no stepju pilsētiņas, no kuras bija Aņa.

- Paliksim te, Osip! Tev jāatpūšas, Osip, - uztiēpās Aņa, kurā bija pamodušās ilgas pēc stepju pilsētiņas. Vai tā nebija mīlestība, kas bija uzreiz noskalojusi Aņas kareiviskās tieksmes un likusi Aņai atcerēties kluso, balto pilsētu stepē?

“ ... 14 armijas Revolucionārā Padome pavēl biedr. Ivanovam pēc N. pilsētas ieņemšanas organizēt Revkomu un kārtību armijas aizmugurē.

Uborevičs. Ordžonikidze. “

... Bet pilsēta vairs nebija tāda, kādu viņu atcerējās Aņa. Pār pilsētu bija gājuši vētraini

viļņi. Kādā jūrā aizskalots vecais Romaņenko? Kur Boriss, kurš 1918. gadā vadījis petļuriešu soda ekspedīcijas Poltavas gubernā? Kur tēvs, kur brālis Aleksandrs?

Pār pilsētiņu bija gājušas vētras, pilsētiņā bija plīsušas granātas, un tāpēc viņa bija izķēmota kā baku rētais vaigs.

2

Par cilvēkiem, kuri dzīvoja Gogoļa ielā 42

No pulksten vienpadsmitiem līdz četriem Aņa strādā bibliotēkā. Rīti un vakari viņai brīvi. Tāpēc arvien iznāca, ka taisni viņai visbiežāk bija jādomā par vakariņām un brokastīm. Pusdienas ēda kur kurais. Vakaros un rītos bija tēja no kaltētiem burkāniem, reizēm pat kafija - vai viņa nebija no grauzdētiem rāceņiem? - maize, vobla, retāk desa, vēl retāk sviests.

Vobla! Par voblu reiz dzejnieki rakstīs
poēmas.

Vēsturnieks, runādams par revolūciju,
pieminēs arī -

rūgti-sājo, asakaino, sīksto voblu ...

Kad, piepūtis vaigus, tūlīgi – apaļais
sīkpilsonis - Maizes klaips uravoja slavu

Deņikinam un Kolčakam, -

bij līdz beigām uzticīga Padomjzemei

sājā,

asakainā,

sīkstā vobla!

... Timofejevam nebeidzami strīdi ar savu dzīvokļa biedri Gluskinu, bijušo mazinieku.

Kad Gluskins kaut ko runāja, Timofejevs klausījās - kā uz lēcieniem sataisījies.

- Lūk, tu atkal runā kā īsts mazinieks. Tā nav lielnieciska pieeja pie jautājuma!

Gluskinam vārds "mazinieks" kā cirkus vērsim sarkana lupata. Viņš, Gluskins, ma-ma-zi-nieks? (Gluskins uzbudinādamies parasti raustīja valodu).

Tādā gadījumā strīdi bieži vilkās līdz vēlai naktij. Gluskins nepīpēja; viņš dzēra tēju - glāzi pēc glāzes; dažreiz, pret rīta pusi uzmozdams, Aņa caur sienu - starp istabām bija skapjiem aizliktas durvis - dzirdēja, kā Gluskins elsodams rīkojas ap patvāri - grabinās ar oglēm, lej ūdeni. Timofejevs staigāja lieliem, klaudzošiem soliem; runādams knaibīja retās ūsas; pīpēja papirosu pēc papirosa: vienu izpīpējis - aizdedzināja pie tā paša otrā; ja nebija papirosu - smirdināja mahorku, grieza tādas "āža kājas", ka galva aiz viņām nozuda.

Nenogurdināms cilvēks - Timofejevs. Cauras dienas viņš kā apdedzis mētājās pa sēdēm un mītiņiem, pa partijas šūniņām, bet vakaros - dažreiz naktīs, - uz Gogoļa ielu Nr. 42 pārnākdams, arvien atnesa sev līdz neizsīkstošas enerģijas pārpilnību. Kāds velnišķīgs akumulators strādāja viņā? Pieskaries tikai - un tūliņ jau sprēgājošas dzirkstis!

Aņa nemīlēja Timofejeva dēļ viņa asuma. Reizēm, kad ar Timofejevu sastrīdējās ("Jūs esat nepaciešams cilvēks, Andrej!"), viņa Ivanovam žēlojās:

- Kāpēc Timofejevs tāds? Tu, Osip, arī strādnieks. Bet es nekad neesmu dzirdējusi tevi lielāties. Timofejevs grib par visiem pārāks būt. Citi visi inteligenti, sīkpilsoņi, mazinieki ...

- Tu pret Andreju esi netaisna, - mierināja Aņu Ivanovs. Tāds Timofejevs esot vienmēr - raksturs tāds. Sapulcēs pat: nekad nepaliekot nerunājis, kritizējot, apstrīdot ... Un tomēr izturēts partijas biedrs. Nemiera cilvēks, kurš pats miera nepazīstot un citiem miera nedodot. Tādi cilvēki provincē vajadzīgi.

Vai Timofejevs nebija prožektors, kurš vismelnākā naktī nemierīgs ugunīgiem pirkstiem tālumus tausta?

Timofejevs ass, asakains kā vobla ... Aņa vairākas reizes bija jau nolēmusi: nē, ar Timofejevu viņa vairs pat nerunās. Un tomēr
. . . . - Vārdos jūs visi labi. Bet ko jūs teiksiet, Andrej, par to, ka jūsu iecienītais biedrs kalpina savu sievu pa ķēķi, uzkrāvis viņai visas rūpes par bērniem? Pats, protams, sev labāko daļu izvēlēties - sabiedrisku darbu, partijas darbu. Bet sieva ķēķī garaiņus elpo, bērniem bikses lāpa!

- Kas tur par brīnumu? - ironizē Timofejevs. - Pirmkārt, - katram savi pienākumi. Otrkārt, - cilvēks paliek cilvēks, bez prozaiskiem ķēķa garaiņiem iztikt nevar.

- Bet nākotnes cilvēks? - Aņa kā ezis, kurš izlaiž adatas.

- Nākotnes cilvēks, es domāju, arī gribēs ēst, - Timofejevs lēni, uzsvērdams runā.

- Tātad pat komunistiskai iekārtai pastāvēt ...- nākotne tak pieder komunismam? - daļa cilvēku būs spiesta izpildīt pavāru un ķēķu pienākumus?

- Vienādā jeb otrādā veidā - jā! Protama lieta, nākotnes cilvēks dzīvos citos apstākļos kā mēs. Teiksim - kopēdināšana. Kad izzudīs tagadējā sadzīves iekārta, kura zināmā mērā atbalstās uz principa - savs ķēķis, sava guļamistaba, - zaudēs savu asumu šis jautājums par cilvēkiem, kuri garaiņus elpo. Pamēģiniet, Aņa, saskaitīt, cik tagad tādu cilvēku, kuri tieši jeb netieši saistīti ar ķēķi, vismazākais - spiesti par viņu domāt. Es nekļūdīšos, ja teikšu, ka trīs ceturtdaļas no sieviešu dzimuma vergo pa ķēķi! Gandrīz puse no cilvēces smok ķēķa garaiņos! Lūk, apsūdzība pret neorganizēto tagadnes sabiedrību un privātīpašumu, kurš tik spilgti atspoguļojas "ķēķa problēmā".

Timofejevs jau runāja nopietni, bez ironijas.

- Labi, Andrej! Jūs sakāt: kopēdināšana. Es saprotu: nākotnes ēdnīcas. Protams, viņas nebūs tādas kā tagad, piemēram, aprīņa komitejā: apķepējuši galdi; uz grīdas - kaut rudzus sēj; gais, cilvēki - viss piesūcies ar skābu kāpostu smaržu. Nākotnes ēdnīcās, - Aņa padomāja, - cilvēks atpūtīsies. Man liekas: būs lielas, gaišas istabas, mūzika, puķes, varbūt pat palmas ... Un taisni tāpēc vēl asāk sajūtīs visu to slikto, kas ir ķēķī - tie, kas viņā strādās. Protams, tādu cilvēku būs daudz mazāk kā tagad. Bet tomēr - viņi būs ...

Aņa apklust. Timofejevs skatās uz Aņu, un lūpu kaktiņos viņam atkal raustās smīns.

- Jūs pareizi iesācāt, Aņa, bet slikti nobeidzāt. Pieņemsim, ka nākotnes ēdnīca būs apmēram tāda, kā jūs viņu tēlojat. Bet kāpēc jūs domājat, ka ķēķis neprogresēs? Kāpēc ķēķis paliks tāds pats kā tagad?

Aņa apķeras: jā, viņa nav domu līdz galam atrisinājusi. Doma risinās tālāk - un ķēķis vairs nav ķēķis: nav viņā kodīgu dūmu no slapjas, slikti degošas malkas, nav garaiņu, nav ... elektrība, automātisms!

- Lūk, lūk! - pamāj ar galvu Timofejevs. -- Katrs darbs grūts, mokošs, kamēr valda kapitālisms. Jūs runājat par ķēķi. Bet, kad jūs pāraugsiet ķēķa problēmām pāri, neļautojieties, Aņa, jūs redzēsiet zavodus, fabrikas, bezdarbnieku masas ... Jā, un tad jūs sapratīsiet, ka daiļuma, par kuru runā dzejnieki, nevar pie tagadējās iekārtas būt. Kāpēc taisni pilsonības dzejnieki runā par daiļumu? Viņu daiļums tāds pats narkozs kā kokaīns, - raibas lupatas, ar kurām viņi - apzinīgi jeb neapzinīgi - grib segt cilvēces postu. Dzejnieki tagadējā nozīmē, dzejnieki kā vienīgie daiļuma izpratēji un monopolisti, izzudīs līdz ar kapitālisma radīto postu un nabadzību. Nākotnes pavārs, ja tikai tāds nosaukums uzglabāsies, sapratīs daiļumu labāk kā tagadnes dzejnieki ...

Gluskins un Ivanovs vēl darbā. Disputā klausās piektais komūnas biedrs Saltikovs. Uzklājis sev priekšā mazu galdautiņu, Saltikovs dzer tēju; galvu pieliecis, uzmanīgi klausās; rūpīgi griež maizi un ilgi, apdomīgi gremo kumosu; rūpīgi, vienādos gabaliņos, skalda

cukuru. Saltikovs akurāts - ārzemnieks, vakareiropietis. Prot angliiski, franciski, vāciski. No 19. gadu simteņa beigām Saltikovs dzīvojis Londonā, pat 1905. gadā uz Krieviju neatgriezdamies. No Eiropas uz Krievijas klajumiem, kur vēl tik daudz pirmatnības, Saltikovs atnesis sev līdz kultūru. Tāpēc viņš tāds akurāts; tāpēc sirmās ūsas viņam rūpīgi koptas, bārda arvien apcirpta; tāpēc visgrūtākos brīžos, kad utis apkārt rāpo, Saltikovam arvien balta, stīvi stērķelēta krādziņa ap dzīslaino kaklu. Kad Saltikovs runā, valoda viņam tāda pati akurāta kā pats; loka teikumus kā savu galdautiņu pēc ēšanas.

Saltikovs ieklausās, klausās un tad arī pats sāk runāt. Aņa ar Timofejevu strīdās, bet Saltikovs monotoni, pats sevī klausīdamies, runā kaut ko par komunismu. Timofejevs nikni paskatās uz Saltikovu. "Ko tas vēl te kā piektais rats jaucas?" saka Timofejeva skats, bet pats viņš domā: "Vai seno nopelnu dēļ no prāta izdzīvojuši revolucionāru tiešām kā bērni ratiņos saudzīgi jāvadā! ..."

Timofejevam nav cienības pret vecumu; tāpēc Timofejevs saka:

- Saltikov, es bieži par tevi esmu domājis. Kāds tu savā jaunībā bijī?

- Tāds pats kā tagad, - svarīgi atbild Saltikovs.

- Nevar būt. Nevar būt, ka Halturins ar tādu lāsteku, kāds tu tagad, biedros būtu!

- Kāpēc jūs tā, Andrej? ...- Aņai balsī sāpīgs pārmetums. -Turpiniet, Georg Petrovič!
Interesanti!

Saltikovs piepūš ūsas. - Uz Andreja man nav ko skaisties. Andrejs vēl nebija pasaulē radies, kad mēs, lāstekas, sākām lāsot tai tālā saulē, kura tagad tuvu, - Saltikovs svinīgi runā.

... Tā gāja dienas, gāja mēneši.

Gluskins pārtikas komisijas skaitļos un diagrammās - kā mūrnieks stalažās.

Timofejeva akumulators cauras dienas sprēgāja sēdēs un mītiņos. Timofejeva istabas kaktā krājās papirosu galu un izpīpētu "āža kāju" kaudze.

Saltikovs akurāti locīja galdautu un pēc ēšanas arvien uzlasīja no galda visas maizes druskas, lai rītos, uz partijas komiteju ejot, būtu ko pabarot uz Revolūcijas laukuma baložus. Akurāts kā uzvilks mehānisms strādāja savas sešas stundas partijas komitejas arhīvā, bet pa naktīm rakstīja atmiņas par Stepanu Halturinu.

Neilgi pēc ierašanās stepju pilsētiņā, Saltikovs bija saņēmis no Maskavas vēstuli, kuru visi partijas un izpildu komitejas cilvēki vairākas reizes lasījuši.

"Dārgais Georgij Petrovič!"

Būtu ļoti labi, ja Jūs uzrakstītu savas atmiņas par Stepanu Halturinu. Populāri, priekš masu lasītāja. Mazāk sausas prātošanas, teoretizēšanas - vairāk darbības, notikumu. Piemēram, epizode ar žandarmu palkavnieku, kuru man Londonā stāstījāt, nebūtu slikta. Par stilu nebēdājieties. To nogludināsim Anatolija Vasiļjeviča iestādē.

Kā ar veselību? Bijām visi ļoti pārsteigti, ka Jūs uz fronti aizbraukuši. Nevajadzēja, - tas ir avantūrisms.

Ja ar veselību nav labi - brauciet n e k a v ē j o š i uz Maskavu.

Spiežu roku.
Jūsu Ļeņins"

Ivanovs vēlu naktīs - uz piecām sešām stundām, tikai pārgulēt, Gogoļa ielā Nr. 42 iegriezās.

Tāpēc ar katru dienu vairāk, asāk Aņa savu vientulību sajuta. Gribētos viņai reizēm Ivanovam pieglausties, ilgi, gaiši runāt ... Bet Ivanovs pārnāk no darba smags, noguris, izsmelts; pat priekš fiziska glāsta viņam bieži spēka trūkst. Tāpat neizgērbies, smags un ļengans, kā miltu maiss iekrīt gultā.

- Kāpēc tu negribi uzvilkt tīru kreklu? Tu smirdi pēc āpša!

Bet Ivanovs jau ir aizmidzis. Aņa skatās uz cilvēka neskūtiem, saplakušiem vaigiem, klausās viņa gārgšanā un domā: "Bēgt! ... Bēgt! ... Uz kuriem?"

Vienalga! - Uz poļu fronti, uz Vrangeļa fronti vai Tāliem Austrumiem! Vai par šādu dzīvi - pelēku, sapelējušu, bez prieka un glāsta, Aņa cīnījusies? Aiz Aņas ir jaunības pārdrošība, pilsoņu kara cīņas ... un balta stepju pilsētiņa, ap kuru agrāk tik silti sanēja vārpas.

Vakaros Gogoļa ielā Nr. 42 bieži vien iegriezās kādi viesi, un tad Timofejeva disputi nereti vilkās līdz pašam rītam. Bija tur:

Jaunatnes organizācijas sekretārs Sormovs, jauns, spēka un pārgalvības pilns kā pati jaunība. Sormovs - pastāvīgs oponents Timofejevam.

Profesionālo savienību priekšsēdētājs Štifts, kuru dzelzceļnieki nemīlēja dēļ diviem zelta priekšzobiem. Ārkārtējās komisijas priekšsēdētājs Pēteris Linde.

Anketās uz jautājumu - "kādas tautības?" Linde rakstīja - "internacionālists - revolucionārs".

"Kādās valodās runājat?" - angļiski (amerikāniski), krieviski, latviski, pa daļai franciski un vāciski.

1906. gadā Linde - toreiz meistara palīgs Feniksā - bija spiests bēgt no Rīgas. Vairāk kā gadu viņš bija vergojis uz visādu tautu kuģiem, līdz beidzot nokļuvis Amerikā.

Tagad Ameriku Linde pazina labi.

Kalifornijas kalnraktuvēs, Bostonas fabrikās, Ņujorkas naktsmājās, demokrātiskos cietumos - o, viņš bija bīstams miera traucētājs! - Linde bija palicis rūgts kā pipars.

Vai vēl kāds prata tā nīst kapitālismu kā Linde, kura sirds lāsi pa lāsei bija izžuvusi verdziskā darbā?

Lai Uptonu Sinkleru lasa romantiķi! Pēteris Linde nekad viņa nelasīs.

Uptonu Sinkleru Linde bija saticis Bostonas lopu kautuvēs; Sinklers viņa atmiņā bija iespiedies kā valšķīgs filantrops no bagāto pilsoņu aprindām, kurš, līdzietīgi degunu saraucis, iet garām cilvēku postam un -

Raksta par šo postu tāpēc, ka asiņu sviedri pie dolāriem nelīp!

Pilsētiņā ir Izpildu komiteja - Ik's (sādžinieks, kandžas piedzēries, raugojās: ik-ik), pārtikas nodaļa, ārkārtējā komisija, partijas komiteja, arhīvs, bet aiz pilsētiņas ir -

stepe un vējš viņā;

sādžās ir kandža ("ik-ik"), plintes, apgriezeņi, ložmetēji, pat lielgabali;

stepē kā satrunējis audums izira reiz vecās Krievijas armija.

Kāds vējš tagad stepē?

Vējš ir tāds pats, kāds viņš bija vēl tanīs laikos, kad bārdains, vējos un saulē nokveldējis - seja zem konusveidīgas cepures kā bronza - auļoja pa stepi mežonīgais skits. Tais laikos cilvēks jau mācījās mīlēt dzelzi: tāpēc dzelzs šķēpi bija sadurti kurganos, kuri bija uz mesti stepē virs mirušiem. Un rudens naktīs vējš spēlējās ap šķēpiem kā ap kokļu stīgām.

Vējš ir tāds pats, kāds viņš bija vēl tad, kad pa stepi kā raibas lapas rudens viesuli virpuļoja kļiedzoši spilgtās austrumu tautas. Cilvēki, kuri dzīvo stepē, mīl un saprot šo vēju, kurš no kurganiem nes rūgtu vērmēļu smaržu, jo -

vējš šis ir pašu cilvēku asinīs;

jo stepju cilvēkos vēl ir uzglabājies skits -

un tatārs,

un daļa no pirmatnības.

Mazliet sentimentāli - par negaidītu prieku

Un gāja dienas - un bija viņas smagas kā dzirnavu akmeņi, cilvēku kauli birza starp šiem akmeņiem kā graudi dzirnavās. Kā tas viss iesākās?

Bija viens rīts, kad Aņa taisījās iet uz darbu, bet visi citi, kas dzīvoja Gogoļa ielā 42, bija jau darbā. Būtu Aņa tai rītā izgājusi parastā laikā - pulksten vienpadsmitos - tas, kurš pusdivpadsmitos piezvanīja pie vārtiem, izzvanītos - aizietu, jo neviens viņam neatvērtu.

Bet torīt Aņa aizkavējās mājās - cilvēks piezvanīja. Aņa domāja, ka zvana pastnesis, piegāja pie vārtiem un gribēja jau izstiepa roku pretim domātam pastnesim, kad ...

... Kad izrādījās, ka nācējs nebija pastnesis.

Cilvēkam, kurš stāvēja aiz vārtiem, bija mētelis raibi musturēts - mētelis demi-sezon, un vējš bija mēteli viņam piepūtis: mētelis bija kā zvans pie vārtiem Gogoļa ielā 42.

No kokiem bira lapas, jo bija jau rudens. Rudenīgas bija tai dienā ēnas, un apēnota bija arī pienācēja seja zem zili pelēkas, mīkstas platmales.

Aņa gribēja prasīt, kas pienācējam vajadzīgs, kad viņš ar diviem pirkstiem pabīdīja platmali uz augšu un teica: - Tu mani negribi pazīt, Aņa?

Un Aņa viņam tāpat klusi, - drebēja balss, atbildēja:

-Saša! - Tie divi "a" vārdā Saša bija pārsteiguma pilni.

Tad viņa atslēdza vārtus, paņēma atnācējam pie piedurknes,

ieveda istabā, nosēdināja - tā, lai gaisma no loga uz atnācēja sejas

krīt, un skatījās pati baiļu un klusa prieka pilna acīm, jo ...

Jo atnācējs bija Aņas brālis Aleksandrs, kurš bija palicis pagrīdē baltos gaidīt.

- Saša, kā tu te nokļuvi?

- Garš stāsts.

- Saša, vai tu nestrādāji Deņikina kontr ...--- Aņai vārds kaklā iespiedās - slikts, asiņains vārds. - Par tevi te dažādas ziņas, Saša.

Ienācējs pasmaidīja. Izņēma no krūšu kabatas, kustības solīdas, pašapzinīgas, ādas maku ar 33 monogrammām; parakās makā, jo viņā bija daudz papīru, un, starp daudziem - dažus vajadzīgos atradis, sniedza Aņai.

Aņai acis papīros kā vāvere egles zaros.

Papīros bija:

1) Aleksandrs Ivanovičs Peremitovs sastāv padomju dienestā, izpilda pie apriņķa izglītības nodaļas instruktora vietu un rediģē literārisko nodaļu apriņķa avīzē;

2) tam pašam atļauts nēsāt pie sevis brauniņu Nr ...(Apliecība no Charkovas guberņas Ārkārtējās komisijas);

3) tam pašam atļauts naktīs pa ceļiem staigāt;

4) apliecība no Charkovas guberņas Ārkārtējās komisijas, ka pilsonis Peremitovs, kā bijušais baltais, izgājis caur speciālu komisiju, kura atradusi par iespējamu pielaist viņu pie padomju darba;

5) no tās pašas iestādes apliecinājums, ka b. Peremitovs tiešām palīdzējis atklāt balto zemgrīdas organizāciju, kura, Deņikinam atkāpjoties, bijusi atstāta Charkovā.

Tad Aņa teica:

- Es tevi gribu noskūpstīt, Saša!

Viņa vairākas reizes noskūpstīja to, kam piederēja apzēģelētie papīri, priecīgi sita plaukstu pret plaukstu un runāja:

- Cik tas labi ... Labi ... Cik tas labi, ka es tevi atkal atradu, Saša ... Atvelc tak mēteli, Saša!

Kad Saša novilka mēteli, viņš bija tāds pats, kādi bija tai laikā visi Padomjzemes pilsoņi:

zaļgani pelēkā kareivja blūzē - aizsargu krāsā viss.

- Uzvelc vēl mēтели! Platmali, Saša! Tā ... Tev pietāv tāds mētelis un platmale. Tu izskaties pēc mākslinieka!

Aņa grozīja brāli uz visām pusēm, sita plaukstas un priecājās par viņa māksliniecisko izskatu. Uzlika pati sev platmali un smējās, ka nu satikušies divi mākslinieki. Viņa bija apreibusi no atkalredzēšanās prieka. Bet brālim viņa atgādināja dzīvespriecīgo, nevaldāmo, nerātno ģimnāzisti Aņu, kurai apliecībās par uzvešanos bija 5 ar asti.

Viņa teica:

- Tu esi maz mainījies, Aņa. Par tevi man stāstīja, ka tu vairs ne ar vienu no seniem paziņām nesaejoties ... nepieejama, augstprātīga. Divus mēnešus es taisījos nākt pie tevis un - neuzdrošinājos. Šodien piezvanīdams, pats nobijos par savu pārgalvību. Labi, ka tu pretim iznāci. Ja cits iznāktu - es izmelotos, aizietu ... Aņa palika nopietna.

- Tev taisnība, Saša. Es šais gados stipri pārvērtusies ... Stāsti, Saša, par tēvu.

Tas bija smags stāsts, ko Aņa dzirdēja no brāļa: tīfs, nabadzība un bada nāve tālā pilsētā, kur pusmēnesis zaigo pār mošeju slaidi-baltiem, priecīgi saucošiem torņiem un pie ciprešu kājām šalc zili-zaļā dienvidu jūra.

- Atnāc, Saša ... Atnāc vakarā, kad Osips mājās. Viņš būs priecīgs.

Aleksandrs Peremitovs pakratīja galvu.

- Nē, Aņa! Labāk - nē. Kur es tāds? Bezpartejisks speciālists. Tev pašai būs neērti. Bez tam ... - Aleksandram šķelmīgas acis. - no tava Ivanova man iemesls izvairīties.

- Kāpēc?

Aleksandrs grib kaut ko teikt, kaut ko tādu, ko viņš zin un kas būtu pārsteidzis Aņu, bet viņš savalda sevi un saka:

- Neļauņojies, Aņa, - es būšu atklāts. Par daudz dzelzains tavs Ivanovs. Es baidos, mums nebūs nekā kopēja!

Kad Aleksandrs aiziet, Aņa domā par to, kāda starpība starp viņas brāli un, teiksim, Timofejevu. Viņa domā, ka labi būtu, ja Timofejevam, kurš sevī jaunas, neizsmeļamas vērtības nes, būtu tāda kultūra kā tai šķirai, no kuras pati Aņa. Un tad ar klusu nopūtu Aņa atmin vēl vienu cilvēku, kurš vēl arvien stāv līdzās Ivanovam.

Ivanovam Aņa vakarā pateica, ka bijis brālis. Sāka stāstīt, kāds viņš, kur strādā, kādi viņam papīri un - apvainota, līdz asarām apvainota aprāva savu stāstu. Ivanovs, Aņā klausoties, bija iemidzis; atslābušie muskuli, viņš dienā daudz bija runājis, nespēja saturēt žokļus: mute Ivanovam bija nepatīkami atvāzusies un rīklē vārijās vesels skanu viesulis.

... Aleksandrs Peremitovs bieži vien pie Aņas bibliotēkā iegriezās: arvien steidzīgs, dzīvs, enerģijas pilns, sārts ...

Gogoļa ielā 42 Aleksandrs retāk iegriezās. Tikai tad, ja jau iepriekš bija ar Aņu norunāts un ja viņš zināja, ka neviena cita mājās nebūs.

Pret Aņu Aleksandrs arvien uzmanīgi godbijīgs. Smieklīgi: katru reizi prasīja atļauju aizsmēķēt. No tādām lietām Aņa bija atradusi: Gogoļa ielā 42 katrs pīpēja - kad un cik gribējās, nevienam neprasīdams.

Aņai uz galda daudz fotogrāfisku uzņēmumu, kurus bija uzņēmis Gluskins. Gluskins kaislīgs fotogrāfs; pat kolekcionārs; visur visus un visu fotografē.

Un bija viens uzņēmums: zem bērza sasēdušies Ivanovs, Saltikovs, Gluskins un Timofejevs. Visa "komūna" - izņemot Aņu.

- Labs uzņēmums. Interessants. Tādi uzņēmumi var iznākt tikai nejauši! - jūsvoja Aleksandrs.

- Tas mans nedarbs! - Jā, Aņai toreiz vajadzējis aparāta pogu spiest; Gluskins pats aparātu uzstādījis. Bet pogu Aņa nospieda par agru. Gluskins pat nepaspējis citiem līdzās nosēsties.

Tāpēc Gluskins uz uzņēmuma nedabīgā pozā un viņam jocīgi nelaimīga seja un vēl jocīgākas acis aiz amerikāniskām brillēm.

- Es varu tev viņu palielināt, ja gribi! - Aleksandrs redzami ieinteresēts - mākslinieks tak! - grozīja uzņēmumu pirkstos.

- Tā ir ideja, Saša! Palielini! Tas būs pārsteigums priekš Gluskina. Viņš gribēja pat iznīcināt uzņēmumu! Pareizi! - priecājās Aņa un domāja par pārsteigumu, kāds būs Gluskinam.

Reizēm Aleksandrs atnesa Aņai kaut ko no "specā vājībām", kā viņš izteikties mēdza: žāvētu lasi, ikrus, zivju konservus jeb ko citu. - Nevaram mēs, speci, bez tādām lietām iztikt, - jokoja Aleksandrs.

- No kurienes tev tas viss?

- Nebaidies! Nezogu! Man viena kaktu tirgotava zināma, kur tādas lietas dabūjamās!

Kad Aņa pirmoreiz vakarā - sagaidīja, kamēr visi salasās; tikai Ivanova nebija - uzlika uz galda žāvētu lasi, Timofejevs pārsteigts, zods komiski gandrīz līdz krūtīm atkrita, uzkliedza:

- Gluskin, tava pārtikas komisija nekur neder! Lai dzīvo Aņa! ... Un gāja dienas.

No stepes pūta vējš; bija viņš slapjš no mitrās rudens zemes un rūgti smaržoja pēc vīstošas stepes.

Stepē bija melnzeme, un melnzeme rūga, kā rūgst kandža.

Reizēm pret rītu Gogoļa ielā 42 vārtos izmisis kļiedza zvans. Aņa tad gāja atslēgt vārtus un durvis. Zvans bija kategorisks kā pats Ārkārtējās komisijas priekšnieks Linde, kas stāvēja aiz vārtiem. Bieži vien Lindem līdz atnāca arī garnizona priekšnieks - garš, sauss, taisns, kā olekti norijis.

Ivanovs ilgi nevarēja atmosties; miegains, smags sēdēja gultā; grozīja galvu, bet atmodies ciets un dzelžains klausījās Lindi.

... Partizāni atkal. Partizāņu izlūki bijuši pilsētas nomalē - aiz stacijas. Apšaudījuši garnizona priekšnieka posteņus. - Garnizona priekšnieks uztrūkstas kājās, piesit pirkstus pie pieres, saskandina piešus: tiešām tā! - Uz posteņa viens ievainots, divi bez vēsts pazuduši. Sādžā, kura divas verstis no pilsētas -- vakarā iejājuši piecdesmit jātnieki.

Pēc tam runā garnizona priekšnieks. Viņš nevarot paļauties uz savu garnizonu. Daudz vietējo iedzīvotāju. Jāpagērot no Charkovas papildspēki. Charkovā vesela divīzija tiekot marinēta. Tā viņš runā un skandina piešus.

Telegrāfā krēslaini deg viena vienīga lampiņa; pie aparātiem, galvas uz rokām salikuši, guļ cilvēki; aparātos nav dzīvības. Miegains telegrāfists stāsta, ka telegrāfs jau no pusnakts nestrādā: viens pēc otra aptrūkuši vadi.

Turpat no telegrāfa Linde zvana uz staciju un vienīgo no dzirnavām, kuras strādā; stacijā un dzirnavās arvien dežurē cilvēki, kurus nozīmējis pats Linde. Paiet dažas minūtes un - spalgi svilpieni - no sākuma trīs dzirnavās, pēc tam trīs stacijā - plēš trauslo nakts mieru, kamēr vējš tos neuztver un neizkaisa stepē. Pilsētiņā pa ielām skraida dežurējošie desmitnieki - komunisti. Šur un tur logos uzliesmo ugunis, spiežas caur slēgiem. Pilsētiņa mostas; pilsētiņā drausmas, nemiers.

Paiet vēl daži mirkli, un jau pa ielu, plintēm rokās, skrien samiegojušies cilvēki, viņi dreb no aukstā, slapjā vēja, kurš nāk no stepes. Ap miliciju, ap kazarmēm, ap Izpildu komiteju - lasās cilvēki, kārto rindas; papirosu atspulgā viņu sejas liekas izmocītas un drudzainas.

Otro reizi atmostas namiņš Gogoļa ielā 42. Pirmais iziet Timofejevs - kladzošiem soliem, kūkumu uzmetis. Gluskina amerikāniskās brilles labsirdīgi atmirdz Aņai pretim. Reimatisma pilnās kājas stīvi vilkdams, aiziet arī Saltikovs. Ap kaklu viņš aptinis biezu lakatu; ūsas svinīgi piepūstas. Viņš skrien pa ielu, stipri mētādams kokainās kājas, - viņš negrib palikt citiem pakaļ. Un pilns savāda uztraukuma dzied karmanjolu:

“-----
“Tous le bourgeois aus lanternes!”
Vai stepju vējš saprot dziesmas vārdus?”

Vēlreiz par negaidītu prieku

Un gāja dienas.

No stepes nāca tas pats rudenīgais, vērmeļaina rūgtuma pilnais vējš; stenēdams plūda viņš pār jumtiem, naktīs grabinājās ap slēgiem, daudzījās: - Ie-ie-lai-id!

- Katrā ziņā tev jāatnāk pie manis, - uzstājās Aleksandrs, bet Aņa vilcinājās, Kādās domās gan būs par to Ivanovs? Aleksandrs - bezpartejisks, bijušais baltais, un sieva viņam arī svešs cilvēks. Un nezina kas vēl par cilvēku tas draugs, par kuru Aleksandrs ar tādu iejūsmu runā?

Aņa apprasījās Ivanovam. Tas bija izbrīnījies:

- Kāpēc prasi? Saprotams, vari iet - ja gribi!

Aņa nolēma iet. Taisni par spīti Ivanovam viņa ies! Kāpēc viņai vienai kā mūķenei gandrīz visi vakari mājās jānosēž - uz Ivanovu gaidot? Pietiek!

- . . . Šovakar tev katrā ziņā jāatnāk! Es pārgāju uz jaunu dzīvokli. Kur? Mēģini atminēt! Neatminēsi! Mūsu agrākā dzīvoklī, Aņa! Aņa bija pārsteigta.

- Orderis! Visspēcīgais orderis! - Aleksandrs noklakšķināja mēli. - Atbildīgs darbinieks, mandāts un - galu galā orderis!

Esot dabūjis agrāko ēdamistabu un tēva kabinetu. Aleksandrs sīki iztēloja, kāds tas dzīvoklis. Šis tas vēl uzglabājies no agrākām mēbelēm.

Aņu katrs sīkums interesēja, intriģēja. Katrā ziņā viņa šovakar iegriezīsies!

- Mans biedrs Volkovs grib tevi redzēt. Viņš nav pret tevi vienaldzīgs!

- Viņš tak manis nepazīst! - brīnījās Aņa.

- Es viņam parādīju tavu portreju. Es domāju, Volkovs tev patiks. Viņš - tumšmatis.

- Kāpēc tu domā, ka man patīk tumšmataini? - Aņa domāja tai brīdī par Ivanovu: tas - gaišs, ziemeļnieks. Pašai viņai brīnums: saruna tāda divdomīga; vajadzētu skarbi pārtraukt, bet ...

Aleksandrs noslēpumaini pieliek roku pie mutes, balss viņam čukstoša: - Bet Borka? Borka Romaņenko? Viņš tak tumšmatis.

Aņa uzreiz skarba - kā ūdenslāse, kas no karstas dzelzs atlec.

- Es šovakar būšu. Bet apsoli, ka par Borku tu man vairs nekad neatgādināsi! Borka - baltgvars, slepkava! ...

Aņa runā ātri, nervozi. Acis viņai mirdz, kad viņa stāsta, kādus mežoņa darbus strādājis Poltavas guberņā Petļuras soda ekspedīcijas vadonis - Borka Romaņenko!

... Vakarā Aņa pateica, ka iet pie brāļa un būs mājā tikai ap divpadsmitiem. Par spīti Ivanovam viņa nosēdēs ilgāk. Lai Ivanovs zin, cik viegli Aņai gaidīt uz viņu, sagaidīt un - bieži nesaņemt pat fiziska glāsta. Savādi: Aņa sen nebija domājusi par savu ārieni. Bet tai vakarā viņa ilgi nosēdēja spoguļa priekšā; ilgi, ar patīkšanu sukāja sprogainos, dzeltenos matus; koķetēja pati ar sevi, un no spoguļa, smaidīja viņai pretim divas brūnas, priecīgi uzbudinātas acis.

Aņu saņēma Aleksandra sieva, liela, stipri miesās izplūdusi sieviete - raibi spilgts smaržu mākonis. No sejas viņa bija stipri jaunāka par saviem gadiem, pie kā ne mazumu palīdzēja ar lietpratību lietota kosmētika. Sarkani kļiedzošās lūpas un mazā, nervozā mute padarīja šo seju brīžiem šķelmīgi bērnišķu. Adelaidā Ivanovnā vēl tagad bija saskatāma gvardijas

skaistule, kuras tuvumā reiz bija reibuši simti.

- Balodīt ... Aņa! Jūs apburošā! - Skūpst! - Dievišķīgā! - Atkal skūpst! - Kādi jums dievišķīgi mati! Kādas jums uzacis! Un - acis. Ne acis, bet burvība. Un tādu skaistumu jūs no citiem slēpjat? Grēks, grēks ...

Aņa dažas minūtes bija kā apstulbusi. Vairākas reizes viņa mēģināja atvērt muti, bet Adelaidas Ivanovnas lūpas - tā vanags uz neveiklu lidoni glūn - apknaibīja vārdus.

Pati tīri aizsusies, Adelaida Ivanovna beidzot izlaida Aņu iz saviem apkampieniem. Bet tūlīt satvēra pie rokas, ievilka guļamistabā, kā ložmetējs - 250 vārdu minūtē! - ātri atklāja Aņai visus guļamistabas intīmos sīkumus.

- Smaržūdens, Aņa! - Un tūliņ pār Aņu patīkami nolija no pulverizatora izmesta smaržūdeņa strūkļa.

- Pūderis coty! Kāda dievišķīga smarža! - Adelaida Ivanovna ievilka nāsīs baltos, smaržīgos putekļus; ar mīkstu pūderslotiņu pārvilka vairāk reizes Aņai pār seju.

Smaržojošas, piesarkušas abas sievietes iznāca ēdamistabā. Aleksandrs jau bija pārnācis, rīkojās ap konservu bundžām, skandināja pudeles.

- Vareni, Aņai Tu šodien debešķīga! - nopriecājās viņš. Aņa pie sevis nodomāja, ka brālim tādi paši izteicieni kā Adelaidai Ivanovnai - radniecība!

- To pašu es jau viņai teicu, Saša! -- Uz Aņas vaigiem, kā zvirkstošs zvirbuļu bars, atkal nolaidās Adelaidas Ivanovnas skūpstu bezgalība.

Saša bija elegants: melns smokings, raibipuķots, mākslinieciski izspūris kaklauts viņam piestāvēja labāk nekā skopā, askētiskā kareivja blūze, kādā viņu Aņa līdz šim arvien bija redzējusi.

Pēc tam Aleksandrs un Aņa sēdēja un klausījās, kā Adelaida Ivanovna dzied. Adelaidai Ivanovnai bija simpātisks alts, un viņa labi, ar ekspresiju izpildīja čigānu romances.

- Lieliska sieviete! Vai ne? -- jūsmoja Aleksandrs.

- Jā, - piekrita Aņa. Viņa domāja par to, cik pati viņa neveikla un neattīstīta un cik labi būt tādai kā Adelaida Ivanovna.

- Tūliņ redzams, kas par cilvēku. Ekselence! Ģenerāļa sieva! - Aleksandrs bija lepns uz to, ka šī sieviete, kura reiz nesusi tālu pazīstama ģenerāļa vārdu un kurai gvardijas pulka svētkos skūpstījis roku pats impe-ra-tors, ka šī sieviete tagad piederēja viņam. Kam? Smieklīgi: ierēdņa dēlam no stepju pilsētiņas.

Pulkstenis bija jau ap desmitiem, kad viņi sēdās pie galda, Volkova nesagaidījuši. Aleksandrs brīdi pa brīžam bija nepacietīgi skatījies pulkstenī, līdz nācis pie slēdziena: nebūs! Trijatā, pietvīkuši viņi sēdēja pie galda, dzēra vīnu, pat degvīnu. Ne Aņa, ne Adelaida no degvīna neatsacījās. Lai! Lai galva riņķī griežas!

Adelaida Ivanovna drīz vien sagura. Grīlodamās piecēlās, nomutēja vēlreiz slinki, gaļīgi - Aņu ...

- Atnāciet, Aņečka! Ik-ik! - Aleksandrs vārīgi, kā dārgu vāzi, atstutēdams aizvadīja Adelaidu guļamistabā. Kad viņš atgriezās, Aņa jau bija uzlikusi cepuri un taisījās iet.

- Vāja palikusi mana ekselence. Daudz pārcietusi šais gadus, - žēlojās Aleksandrs. - Tu jau gribi iet, Aņa?

- Jā, man jāiet! Es arī vāja!

Aņa mēģināja noiet pa grīdas dēli. Viņa gāja, rokas vicinādama - tā spārnus vicina aizšauta dzērve. Nē, viņa vairs nevarēja noiet pa dēli! Nieki, pamēģinās vēlreiz!

Ja Aņa nebūtu mēģinājusi staigāt pa grīdas dēli - pareizāk: ja Aņa tai vakarā nebūtu tik ilgi pie Aleksandra aizkavējusies, varbūt - pavisam savādāk būtu norisinājušies tālākie notikumi.

Bet - Aņa aizkavējās; pie durvīm viens pieklauvēja -- trīs reizes, enerģiski, aprauti; Aleksandrs atlaida Aņas roku. - Tas ir Volkovs, - viņš teica. Aņa mēteļa apkaklē dziļāk kaklu

ierāva, kaktā ievilkās - lai ienācējs neredz viņas no vīna un degvīna pietvīkušo seju.

- Es laikam par vēlu, - ienācējs teica, purinādams no mēteļa lietu.

Aņa nodomāja: kur viņa tādu balsi dzirdējusi? Viņam bija rūsgana, gandrīz tumša bārda; uz brillēm bija sarasojusi nakts; brilles nenonēmdams, viņš brīdi tīrīja stiklus; bija viņš vidēja auguma, plecīgs ...

- Tā ir mana māsa Aņa, - teica Aleksandrs. - Aņa, iepazīsties. Komerciju kandidāts Boriss Petrovičs Volkovs! - Ļoti priecājos, - tikko noviedami pakustināja bārdu un lūpu kaktiņus komerciju kandidāts. Tad viņš piegāja pie galda. - Tu atļausi, Saša? - ielēja tējas glāzē degvīnu; nodrebinajās, iedzēra; brīdi pagremoja kumosu maizes; tad pagriezās pret Aņu, kura klusa stāvēja kaktā un, brilles noņēmis, - balss viņam uzreiz mīkstāka, siltāka kā iepriekš - teica:

- Kā jums klajās, Aņa?

Bet Aņai acis bija apaļas - acīs šausmas un pārsteigums; viņa stāvēja, pret sienu atspiedusies, izstieptām rokām kaut ko no sevis dzīdama. Komerciju kandidāts ielēja glāzē ūdeni, pielika glāzi Aņai pie lūpām - Aņai zobi skaļi pret stiklu sitās.

- Borja - tu? Ko tas viss nozīmē?

- Jā, Aņa, es! Apmierinies, Aņa! Tikai uz vienu pusstundu es lūdzu no tevis līdzietību - un es tev visu pateikšu. Ja? ... Mēs braucam, Saša!

Komerciju kandidāta: "Mēs braucam, Saša," bija nevīžīgs, kā pavirši nomesta dzeramnauda.

Volkovs paņēma Aņu zem rokas, un viņa, no pārsteiguma un izdzertā viņa nevarīga, nepretojās. Viņi klusēdami nokāpa pa trepēm.

Bet, kad viņi jau bija iesēdušies ormanī, cilvēks ar plinti, kurš pret stabu atspiedies bija snaudis, teica:

- Lūdzu dokumentus, pilsoni!

- Lūdzu, biedri!

Komerciju kandidāts pasniedza papīrus; cilvēks ar plinti neprata lasīt, bet nakts bija pietiekoši spilgta, aiz mākoņiem bija mēness, lai uz papīriem zēģeles saredzētu; tāpēc viņš piegrūda roku pie cepures un teica:

- Atvainojiet, biedri!

- Saprotu. Pienākums, - svarīgi atbildēja komerciju kandidāts.

No ormaņa izkāpuši, komerciju kandidāts un Aņa gāja caur tukšu, dubļainu pagalmu; pagalmā bija mazs namiņš; komerciju kandidāts atslēdza durvis; sprakstēdama iedegās lampa; no tumsas iznira grāmatām piekrauts galds un augsti uzpūsta gulta.

- Man nav elektrības. Proletariāts es, - mēģināja jokot komerciju kandidāts, bet Aņa nepasmaidīja pretim, skatījās satumsušām, sasalušām acīm.

Nosēdinājis Aņu atzveltnes krēslā, tas bija vienīgais krēsls istabā, komerciju kandidāts nosēdās pats uz galda stūra.

- Te neviens mūs nedzird. Šai mājā tikai mana istaba apdzīvota. Aņa, piedod, ja ar neapdomīgu soli es tavu sirdsmieru traucējis. Tas bija mans neprāts, kas mani dzina uz šejieni. Ilgas pēc tevis, Aņa! Es tevi mīlu!

Aņa klausās, un ledus lēnām kusa viņai acīs. Volkovs-Romaņenko stāstīja par saviem briesmu darbiem Poltavas guberņā. Aņai likās, ka Volkovam vārdos apslēptas elsas. Stāstīja par atkāpšanos uz Poliju, par to, kāda pazemināšana bijusi jāsajūt tur tiem, kuri kļūdījušies, domādami, ka viņi cīnās par savu dzimteni - par Krieviju. Vai viņš vainīgs, ja viņš, tāpat kā simti, maldījies? Vai viņš vainīgs, ka viņš politikā līdz šim bijis nesaprātīgs kā bērns? Vai tas vien jau nav nopelns, ka viņš bēdzis no augstprātīgās Polijas dažas nedēļas pirms poļu uzbrukuma? Bēdzis tāpēc, ka pie atziņas nācis. Maskavā studiju biedrs izgādājis viņam

apliecību uz komerciju kandidāta Volkova vārda un vajadzīgos dokumentus. Savu īsto vārdu viņš neuzdrošinās vēl atklāt, bārda viņam vēl arvien jākrāso. Grūti, nepatīkami tas, Aņa! Gubernas centrā viņam uzticēts atbildīgs darbs: salasīt visu kara mantu, kura izkaisīta pa gubernu. Šo darbu viņš grib izpildīt, tad noraut masku un teikt: sodiet, ja gribat! Es pieradu jums!

Runādams Volkovs bija noslīdējis Aņai pie kājām; Aņa glāstīja viņa matus - tie bija tikpat mīksti, kādi reiz bija Borkas Romaņenko mati; viņai bija žēl šā cilvēka, kurš nespēcīgs, sagrauzts sēdēja pie viņas kājām. Un tūliņ galvā ļauna, spītīga doma: "Vai Ivanovs tevi tā mīl? Vai viņš tevis dēļ uz tādu risku ietu? Nē!"

- Es tevi mīlu, Aņa. Neprātīgi, kā senāk ... Atminies, Aņa? Mūsu parku, Aņa, mūsu vakarus stepē, kur rudzi zied ... Vai tu visu to esi aizmirsusi, Aņa?

- Nē, - Aņa vāji pasmaidīja; viņa atspiedās pret atzveltni un pievēra acis. Jā, viņa tagad redzēja veco parku, kur liepas vakaros tumši šalc. Viņai bija patīkami just siltu cilvēka vaigu pie sava ceļgala. Viņa neatbīdīja, neatgrūda drebošo roku, kura lēni ritināja uz leju zeķi; tikai viegli nodrebēja, kad - kā polips pie akmeņa - pie kājas kailuma piesūcās - cilvēka lūpas.

- Mīļā mana! Labā mana! - runāja Boriss. - Kādas tev mazas, daiļas kājas, Aņa!

Volkovs atzvēlās atpakaļ; viņš skatījās uz Aņas kājām, pilns pārsteiguma un aizgrābtības, kā cilvēks skatās lielā mākslas darbā.

Bet Aņa domāja, ka Ivanovs viņai nekad nevarētu teikt tādus vārdus; ka Ivanovs viņu mīl tikai dzīvnieciski, bez iekšējām trīsām, bez daiļuma mīlā.

Aņa zināja, kas būs tālāk. Lai! Viņa grib izjust kaut ko lielāku, asāku, spilgtāku nekā tas, ko viņai devusi Ivanova mīla. Aņa bija izbadojusies pēc spilgta mirkļa. - - - - -

Bija jau pret rīta pusi, kad Aņa atgriezās. Vārtus atvēra Timofejevs, miegaini pikts.

- Vēlu, vēlu jūs viesojaties, Aņa! Tfu! Pēc kāda velna jūs smirdat, Aņa?

- Kā smirdu?

- Jūs smirdat velns zin pēc kā. - Timofejevs pat nospļāvās. -- Es jūs tomēr turēju par prātīgāku cilvēku!

- Brāļasieva aplaistīja ar smaržūdeni. Uz priekšu es vairs neielaidīšos! - mierināja viņu Aņa.

- Nu redzēsim. Bet to es jums saku, Aņa, - tās nav labas vietas, kur šāda smaka. Tfu!

Ivanovs jau gulēja. Aņa uz pirkstu galiem iezagās istabā. Klusēdama izģērbās. Iemetās gultā, saritinājās kamolā, vēl komerciju kandidāta vētrainos glāstus uz miesas jūta.

Ivanovs laikam bija uzmodies. Viņš ieklepojās; ilgi grābstījās pa galdiņa virsu, kurš stāvēja pie gultas; sērkokciņus atradis, aizpīpēja un, dūmus dziļi ievilkdams, prasīja:

- Cik pulkstenis, Aņa?

Aņa zināja, ka pulkstenis ir ap četriem, bet spītīgi atbildēja: - Seši!

- Tu esi iereibusi, Aņa?

- Ko tad tu domā? Viesos tak biju. Protama lieta.

Aņa apklusā; nervozos, slimīgos smieklus tikko sevī savaldīja. - Vai zini ko!

Viņa gribēja izlēkt no gultas, kliegt pilnā kaklā, ka nupat viņu ir glāstījušas cita cilvēka rokas, bet ... novaldīja sevi. Apklusā, kā uzreiz aizmigusī būtu.

- Aņa, ko tu gribēji teikt?

Aņa neatbildēja. Ivanovs piecēlās sēdus un klausījās: tikai vēju, kurš ap slēģiem grabinājās, sadzirdēja.

Aņa tonakt ilgi neaizmīga. Ar bezmiegu mocīdamās, viņa dzirdēja, ka arī Ivanovs neguļ ... Pār pilsētu smagi šalca vējš.

Par patvāri un dažiem sīkumiem, kuriem tomēr stāstā sava nozīme

Lasītājs var man prasīt: kāpēc tu, latviešu rakstniek, raksti par krievisko patvāri?

Man jāatzīstas: pēdējā gadu desmitā es Latvijā bijis neesmu, un šodien - tāpat kā to nezin lasītājs - es vēl nezinu, kad man izdosies atgriezties pie latviskām tēmām.

Var jau būt arī tā, ka drīz vien vispasaules orķestrī ieskanēsies arī latviešu kalpa pijole.

Lai kā! Tomēr viens mums abiem jāatzīst: pie krieviskā patvāra sēdēdami, mēs esam mācījušies vēl tuvāk izprast vispasaules revolūciju.

Tāpēc es nekautrējos dot šai nodaļai tādu savādu nosaukumu.

Bija viens vakars, kad Aņa pateica Borisam:

- Mīļais, man šovakar jābūt mājās.

Borisam uzacis kā bultas - uzacis jautājošas: - Kāpēc?

- Rīt Gluskins ar Saltikovu uz guberņas pilsētu brauc. Pie mums salasīsies biedri.

Atvadoties Boriss bija skumji mierīgs kā arvien. Bet ielās, kad Aņa uz Gogoļa ielu 42 gāja, daudzējās stepju vējš, ass un nikns.

Tai vakarā Gogoļa ielā 42 visi bija ap patvāri. Gluskins brauca uz guberņas pilsētu: viņam bija jāpierāda, ka apriņķis nevar dot četri miljoni pudu labības, kā to pagērēja guberņa. Divi miljoni - ne vairāk! Viegli pateikt: četri miljoni. Vairākas bezmiega naktis, - dienā - tekošais darbs, mītiņi, sēdes - cilvēki bija sēdējuši partijas komitejā, izpildu komitejā; turējuši biezos, sacietējušos pirkstos zīmuļus; vilkuši uz papīra kabaliskas zīmes, klausījušies agronomu un statistiķu ziņojumus; sprieduši, ka zemnieks vairs negrib sēt; ka šoruden pārtikas nodevas vēl smagākas priekš zemnieka nekā viskarstākā cīņas laikā, kad Sarkanā Armija ar vāciem, Peļuru un Deņikinu cīnījās. Cilvēki rakstīja ciparus, skaitīja, rēķināja, un, kad visu saskaitīja tad iznāca nevis četri miljoni pudu labības, bet zemnieks ar ieroci rokā, nikns, izspūris, pilns naida, kurš melnāks par melnzemi.

Bet guberņas Izpildu komiteja spītīgi sīca drātis: četri miljoni pudu!

Kaut kur cilvēki mira no tīfa un tāpēc, ka nebija maizes. Kaut kur bija bads, bet ap pilsētiņu sādžās no maizes tecināja kandžu, ļaudis staigāja paēduši un apreibuši un draudēja pilsētai ar plinšu apgriezeņiem, ložmetējiem, baltgvardu pamestiem lielgabaliem.

- Dodiet darbiniekus! Komunistus dodiet! Vēl divus bataljonus disciplinētu kareivju! Tad dosim ap divi miljoni. Vairāk nevaram! Tirgojās Ivanovs, bet drātis bija ledaina apņēmība:

- Četri miljoni! Darbinieku nebūs! Palīgspēku nebūs!

Vairākas reizes telegrāfā Ivanovs nikni sita pret galdu lielu, sarkanu dūri, aparāts - Morze - izbijies uz augšu palēcās; tad gāja uz komiteju; cilvēki atkal sēdēja, rēķināja; sēdēja ādas svārkos, mēteļos, - nebija vaļas novilkt, pietvīkuši no karstuma, no neparastiem skaitļiem ... Beidzot nolēma sūtīt uz guberņas pilsētu Gluskinu, dot viņam pilnvaras, jo Gluskins prata runāt gudri un skaitļi viņam arvien iznāca gludi un pārliecinoši ... Pati loģika!

Tāpēc, ka lielnieki nemiera cilvēki, tāpēc, ka Gluskins uz guberņas pilsētu brauca, - Gogoļa ielā 42 tai vakarā bija salasījušies cilvēki, kuri strādāja partijas un izpildu komitejās. Viņi trokšņaini dzēra tēju, trokšņaini bīdīja krēslus, pīpēja, žestikulēja, prātoja, sprieda ... Lielnieki! Nemiera ļaudis!

Gluskins ziņoja, ka cīņa guberņas pilsētā būs asa. Līdzās viņam, turpat uz galda, bija portfelis - piebriedis, atvāzies, lielu, nesagremojamu skaitļu pierijies. Gluskins rakājās pa portfeli, ar uzsvaru lasīja, pareizāk: deklamēja, dažādus skaitļus un slēdzienus, kuriem bija

jāpārlicina guberņas Izpildu komiteja, ka aprīņķis četri miljoni dot nevar!

- Velns lai parauj! Tu, Gluskin, runā kā profesors!

- Gluskinam guberņa ne velna nepadarīs!

Pēc tam no rokas rokā gāja palielinātais uzņēmums, uz kura Gluskins bija neveikls, komiski nedabīgā pozā.

- Jūs mani provocējat, Aņa, - labsirdīgi pukojās Gluskins. - - - - -

Pēc tam bija nakts; Gluskins ar Timofejevu nestrīdējās; ēdamā istabā aizmirsts dzisa patvāris; knaukšķēja sienas; Saltikovs vēlreiz pārlasīja savu rokrakstu.

- Tu mani mīli, Aņa? - prasīja tai naktī Ivanovs, kurš ilgi nebija pēc mīlestības kliezjis; ja tumsa nebūtu bijusi tik bieža, Aņa būtu tai naktī saredzējusi Ivanova sejā -- sāpīgas moku zīmes. - Mīlu, Osip!

Vai nepasmējās aiz loga stepju vējš?

6

Par to, kā pārtikas komisāra Gluskina zarnas uz drātīm nokļuva

Rīts samircis līda pār pālsu pelēko klajumu, gar uzarto druvu melniem ielāpiem kā slapjš, asti starp kājām ievilcis suns.

Vilciens - kas viņam tāds pakulains tinas riteņos? - kūņojās pa stepi. Piekalnēs izmisusi kliezda lokomotīve. Karš, partizāni neskaitāmas reizes bija laužījuši sliedes, un rati lēkāja pa viņām kā pa uzartu druvu.

Cilvēki lipa pie trepju kāpšļiem; sēdēja uz jumtiem; vagonos spiedās cits uz cita, gārdza agonijā, kad tīfs žņaudza; vilcienā sievas dzemdēja; vilcienā cilvēki mira. Kad cilvēks nomira, dzīvie viņu izģērba, ķildodamies dalīja viņa maisu, kurā bija tauki un milti. Nevienš nekautrējās, ka izģērbtais kails, zils, kaulains guļ turpat līdzās, starp zobiem iekosto mēli rādīdams.

- Blēži! Kur drēbes? Vai viņš kails braucis? -- kliezda nākošā stacijā dzelzceļnieks.

- Ņemiet atpakaļ. Rociet paši.

Vagons, no kura bija izmests mirušais, stīvējās pretī.

Labi, vilciens tālāk neiešot. Drēbes lai izdodot, drēbes!

Vilciens stāvēja. Cilvēki prātodami staigāja ap lokomotīvi, klaigāja pa staciju pēc mašīnista.

Kad pacietība sāka zust - citi vagoni pret vainīgo sacēlās: lai atdodot, lai neniekojoties, velni tādi!

Pa priekšu no vagona izlēca dubļiem aplipuši, novalkāti zābaki; turpat uz platformas dzelzceļnieks viņus sev piemērija. - Kur svārki? Kur bikses?

Atradās arī svārki un bikses. Redzams, savādnieks bijis nomirējis; pats garš kā telefona stabs, bet svārki un bikses - kā pusaudzim.

Un atkal vilciens kūņojās pa stepi; konvulsīvi, kā drudža kratīti, raustījās vagoni; piekalnēs kliezda lokomotīve ...

- - - - -

Gluskinam bija palaimējies iekļūt trešās klases vagonā. Logi dēļiem aizsisti - tāpēc vagonā krēsli; dēļos kā gaiļa acs - četrkantīgs stikla gabals.

Gluskins sēdēja uz sava portfeļa, vagona kaktā ievilcies. Brilles viņš bija noņēmis - lai izskats svešāks paliek. Kāpēc vilciens tik lēni velkas? Ātrāk tik laukā no saniknotā klajuma.

Vagons rūca, krāca, bubināja noslēpumaini, gārdza, smējās, dažreiz nopūtās, dziedāja, bet

Gluskins kluss, neskanīgs, galvu apkaklē vilka.

Līdzās Gluskinam bezzobaina vecene kaut ko nesagremojamu pa muti valstīja; bija viņa dzeltena kā pergaments; pirksti kaulaini, nemierīgi; Gluskinu vecene ilgi pētīja, vēroja.

- Komisārs būsi?

- Ko? Kas? - Gluskins, no snaudiena uzmozdams, acis berza.

- Komisārs būsi?

- Ko tu, māmiņ! ?

- Kāpēc tev portfelis? Visiem komisāriem portfeļi.

- Kas es par komisāru?! ... Rakstvedis es ... mazs cilvēciņš! - Gluskins kā ūdenī iemests kucēns ķepurojās.

Vecene, redzams, neticēja, turpināja savu gremojamo. Gluskins snauda.

Otra vagona galā sēdēja Saltikovs. Vasaras mētelī, ap kaklu liela, dzeltena šalle, galvā nodilusī caunas cepure. Ap Saltikovu spiedās klausītāji, galva pie galvas ciešā lokā. Nekad neapnīkstošs bija Saltikova stāsts par revolūciju un par to, kam jābūt aiz bada, posta un asinīm.

- Jocīgs vecis.

- Pieturi labāk, vecīt muti. Kritīsi partizāniem rokās, tie tev komūnu parādīs.

- Sankilots no nāves nebaidās? - Saltikovs svinīgi piepūta ūsas. Bet pats sāpīgi nodomāja: "Nieki viss! kam viņš, tāds vecs krāms, vajadzīgs? Un būs viņam, vecam sankilotam, jāmirst tāpat, kā mirst simti ikdienas cilvēku."

Gluskins atmodās kā no pēkšņa grūdienu. Nosprakšķēja nekārtīgi vairāki šāvieni.

- Pārtikas nodaļa!

- Rekvizīcija!

Paniskās bailēs pa vagonu mētājās cilvēki, stāpīja maisus, bīdīja dziļāk zem soliem, grūstīja viens otru. Dzeltenā vecene izplēta platāk lindrakus. Acis viņai bija apaļas kā izbiedētam putnam. Vai tādas acis nav vistai, kad viņa no vanaga cāļus zem spārniem glābj?

Bet tad visi vagonā nomierinājās; spaidās pie logiem, vēroja caur dēļu šķirbām, ziņkārīgi stiepa kaklus pret četrkantīgiem stikla gabaliem dēļos. Priecīgs uzbudinājums kā siltas tirpas asinīs bija visos.

- Partizāni!

- Partizāni.

- Paskaties, vai tas nav Hmara?

- Tāds gan izskatās!

- Hmara - jā! Viņš! Kā tad, viņš!

Gluskins viss sevī saplaka, galvu dziļāk apkaklē ievilka; izlikās, ka vienaldzīgs pret visu, snauž; tikai asinis - asinis dzīslās kā negudras.

Acis atvēra - vecene pie piedurknes raustīja.

- Vai baidies, balodīt! Slikti, komisāriņ! Slikti būs tev!

Vecenei melnos, satrūdējušos zobos greizs smaids iespiedās ...

- Ragana, vai turēsi muti! Līp kā dadzis! - Gluskins saniknots pietrūkās kājās; brīdi žāvādamies stāpījās, paskatījās pa logu.

- Lūk, kādi viņi! ... Nudien, nebiju redzējis ... Kareivji kas kareivji, - Gluskins skaļi runāja, lai citi dzird.

Nosēdās; domāja: tagad vecene atstās mierā. Bet vecenei melnos zobos greizs, melns smaids.

- Kāpēc portfelis tev zem sola. Biezs, labs tev portfelis. Pateikšu, skrīverīt, partizāniem, lai patausta!

- Turi muti, ragana! Še! - šņāca Gluskins, vecenei naudas vīstokli sauļā spiezdams.

Vecene apklusā, skaitīja naudu, klēpī saburzītos papīrus glaudīja; katru papīru kārtīgi salocīja; nesagremojamo mutē gremoja.

- Komunisti! Kur te komunisti?

Neviens neatbildēja; ienācēji atkārtoja uzaicinājumu, draudoši daudzīja plinšu resgaļus pret grīdu; vārdi kā akmeņi smagi pār galvām lingoja.

Piecēlās tikai Saltikovs - svinīgs, sirms, negaidīti garš un taisns kā miets.

- Es komunists.

- Tu? Ha, ha!

- Vecais āzi, vai zāle apnikusi, ka svina iegribējies? - Pagaidiet! Kā tevi sauc?

- Saltikovs! Saltikovs, Georgs Petrovičs! - Saltikovs steidzīgi runāja.

Tas, kur pēc uzvārda prasīja, - cilvēks melnā burkā - cilvēks ar melniem spārniem, ieskatījās kādā papīrā, tad pētoši paskatījās uz Saltikovu, vēlreiz papīrā un vēlreiz uz Saltikovu un piekrītoši pamāja ar galvu.

- Ar tevi kopā vēl kāds brauc?

- Nē.

- Gluskinu pazīsti?

- Pārtikas komisāru?

Cilvēks burkā, bija viņš vārdos skops, pamāja ar galvu. - Kā nu ne! Saprotams, pazīstu. Labi pazīstu! - Gluskins šai vilcienā?

- Nē! Kāpēc Gluskinam te jābūt? Gluskins komisariātā ... Es viens pats braucu. Man uz guberņas pilsētu atmiņas par Halturinu jāaizved!

- Melo! - Dūre kā saniknots dzenis iecirtās Saltikovam sejā; no deguna izsitās asiņu strūkļa

- uz sirmām ūsām, uz nodzeltējušā mēteļa.

Gluskins piecēlās.

- Uzlūko, māmiņ, manas lietas. Es mazliet iziešu uz peronu.

- Nesitiet veci, balodīši! Nesitiet! Pareizticīgs viņš! - negaidīti skaļi ieķērcās vecene, ieķērās Gluskinam mētelī: - Apskatiet šo te ... Žīds!

Gluskins izrāvās, metās uz durvīm, bet bija jau par vēlu; vairākas rokas kā dzelzu stangas sagrāba.

- Noņem cepuri! Tā! Uzliec brilles! -- komandēja cilvēks burkā. - Brilles uzliec.

Gluskins iegrūda roku kabatā, bet apķērās un teica: - Es brilles nenēsāju.

- Vai būs tikai tiesa? - Gluskina rokas vietā kabatā iešļūca svešā roka. Vagons dimdēja smieklos, kad cilvēks burkā uzvaroši savicināja brilles pār Gluskina galvu. Cilvēks burkā nemīlēja runāt, bet prata būt asprātīgs.

Gluskins apjucis uzlika brilles.

- Viņš! Viņš! Iekriti balodīt! Sveiki, komisāra kungs! Biedri komisār! - priecājās cilvēks burkā. - Varbūt pats netici, ka tevi sauc par Gluskinu. Paskaties!

Cilvēks burkā piegrūda Gluskinam pie sejas papīru, kurā ieskatījies Gluskins sarāvās kā negaidītu sitienu dabūjis. Tas bija palielinātais uzņēmums, kuru vakar viņam rādīja Aņa.

- Kur jūs to dabūjāt?

Gluskinam vārdi kā sausi kumosi rīklē spiedās.

- Kur dabūjām? Lūk, kur dabūjām! - Svešais atvēzējās; amerikāniskās brilles, Gluskina lepnums, nožvadzēja pret grīdu. Naidā izstieptām dūrēm, kā milzu ezis - pret Gluskinu viss vagons. - Sitiet komisāru!

- Atdod viņu mums!

- Zarnas izlaist!

- . . . māti tavu! Pie sienas!

Kā nerimstoša, karsta ūdens strāva lija pār Gluskinu iz cietām, sarepējušām dūrēm svelots naidis. Savādi: sāpēja tikai paši pirmie sitieni, pēc tam Gluskins bija truls un nejutīgs kā telefoni jeb Morze, kad vadi sarauti. Galvu plecos ierāvis, asinīm pārplūzdams, stāvēja Gluskins saniknotā cilvēku mutulī; un sāpīgāka par sāpīgāko sitienu plēsa smadzenes doma: "Aņa nodevēja! Vai tas var būt! Var! Var! Viss var būt!"

- Diezgan, pietiks! Atstājiet atamanam ar! - cilvēks burkā bija spiests laist darbā mauzera spalvu, lai Gluskinu no saniknotiem sitējiem atsvabinātu.

No sitieniem apdullis, asinīm nolijis, zem padusēm saturēts, Gluskins tikko, tikko aizstreipuļoja līdz stacijai ... Ja amerikāniskās brilles nebūtu sadauzītas un acis nebūtu asinīm saplūdušas - tad, pa platformu iedams, Gluskins redzētu:

Dažus desmit soļus no stacijas uz akas malas stāvēja Saltikovs. Pareizāk: tie, kas paši bija saspiedušies ap aku, turēja Saltikovu uz akas malas.

Saltikovs runāja:

- . . . būs reiz cilvēce gaiša, priecīga, bez vergiem un kalpināmiem, bez bagātiem un nabagiem. Par to es, Georgs Saltikovs, mirstu savā 70. dzīvības gadā. Šai papīros es stāstu jums par Halturinu to, ko neviens līdz šim nav varējis par viņu pateikt. Uzglabājiet šos papīrus par lielo darba tautas draugu Halturinu ...

Saltikovs pēkšņi aprāva runu.

- Ko jūs darāt? Ko viņi dara?

Viņš būtu nolēcis no akas malas, bet rokas, kuras viņu turēja, bija stipras.

Rīkles priekā rēca ap aku, kad vējš vienu pēc otras pacēla, sagrieza gaisā, izmētāja ap staciju un pa stepi lapas, uz kurām sīkiem, vecmodīgiem burtiem bija rakstīts par naida pilno karotāju un revolucionāru Halturinu.

Saltikovs krizdams vēl kaut ko kļiedza, bet vārdi, uzreiz smagi, krita līdz, nosmaka akā. Ķermenis, smags kā akmenis, atsitās pret ūdeni. Kad Saltikovs sāka grimt, - ledains ūdens krampjos sarāva ķermeni - tie, kas turēja virvi, pavilka mazliet uz augšu. Cilvēks rīstīdamies ķepurojās ūdenī, kaut ko kļiedza. Tiem, kas augšā, pār akas malu pārliekušies skatījās, viņš izlikās jocīgs, sprauslājošs, nevarīgs, kā ...

- Kā kucēns!

- Jurka, palaid virvi!

Saltikovs uz brīdi pazuda zem ūdens.

- Velciet augšā!

Vairāku roku spēcīgi vilkts, cilvēka ķermenis izlēca no ūdens, palika pusceļā, dancoja virvē, daudzījās pret akas sienām, - un tiem, kas no augšas skatījās, kaklos kā iz pudeles līstošs ūdens guldza smiekli.

--- Pietiek, vecīt, dancot! Kāp augšā!

Saltikovu uzvilka līdz akas malai. Stiklainām, jau nedzīvām acīm viņš skatījās uz cilvēkiem; tikai lūpās vēl konvulsīvi raustījās dzīvība.

- Jurka, viņš grib kaut ko teikt!

- Peldēt grib! Laidiet dibenā!

-- Ko, veci, labi tev?

-- Dodiet večam vārdu! Veci, pastāsti mums par tritancovali! Atkal, cieši saspiedušies, cilvēki skatījās, kā akā cīnās ar nāvi cilvēka ķermenis.

Stacijā, telegrāfa istabā, bija apmeties štābs. Sieviete kareivju drēbēs steidzīgi bungoja uz rakstāmās mašīnas 672. uzsaukumu. Štābā bija rakstāmā mašīna un sieviete - štābā bija kultūra.

Cilvēkam, kurš sevi nosauca par Hmaru, bija jautri sulīga balss ...

- Piesēdieties, Aron Aleksandrovič, -- viņš teica. - Varbūt nomazgāsiet seju? Mani puiši, kā redzams, jūs mazliet paspaidījuši! Fedja, krūzi ūdens!

Iz acīm asinis izskalojis, Gluskins pārsteigti skatījās Hmarā.

Nebija Hmara pinkains, bārdains, ar salmu un siena stiebriem matos; bija viņš zilās reitusēs, noskūtu galvu, tīrs un - "līdzens", kā nodomāja Gluskins.

- Ha, ha! - priecājās Hmara. Domājāt -- satiksiet mežoni jeb laupītāju iz franču melodrāmas? Tagad redzat: mēs tādi paši cilvēki kā jūs. Tikai savi uzskati mums. Es, piemēram, anarhists. Bumbas, piroksilīns un tā tālāk. Lieliski! Vai negribat glāzi degvīna? Vēl kā oficiers - es zemgrīdē strādāju. Monarhijas pretinieks. Pret Rasputinu - saprotama lieta. Tagad anarhists. Kultūra un melnzemes spēks! ...

Hmara mīlēja runāt. Vārdos skopais cilvēks melnā burkā, kurš arī turpat stāvēja, brīdi pa brīžam enerģiski nospļāvās. Un vēl kaut ko mīlēja Hmara.

Pusstundu vēlāk, kad Gluskinu pagalmā izveda - "dokumentus uz pilsētu izrakstīt!" - Hmara stāvēja durvīs.

- Sveiki, Aron Aleksandrovič! Ja mani puiši jums kaut ko sliktu dara - griezieties pie manis!

Atspiedies pret stenderi, Hmara stāvēja durvis un skatījās, kā bālgani zilas tērauda strūklas lija pār Gluskinu. Zem viņām trausls kā arbūzs drupa galvaskauss, šķīda smadzenes un lēkāja gaļas gabali ...

Pagalma dubļos mētājās asiņainas skrandas un gaļas gabali. Tā bija daļa no Gluskina.

Un vēl daļa - zarnas - karājās drātīs.

Bet drātis kļiedza, taustīja baltpartizānus bruņu vilciens; bet drātis un telegrāfa stabos dunēja stepju vējš.

Matrozis Docenko nesaprot, bet Linde saprot

Bruņu vilciens tuvojās stacijai.

Stepe ap staciju bija tukša. Stepē staigāja tikai vējš. Un, cepures nagu uz acīm uzvilkusi, dzelzceļa malā miegaina klanījās sādža.

Bruņu vilciena komandieris bija matrozis; viņu sauca par Docenko varbūt par Petrenko; ādas svārki, ādas cepure - viss ādains, ciets, un zem ādas cepures zilas sādžinieka acis. Docenko ilgus gadus bija braukājis pa jūrām, un tāpēc bruņu vilcienā viņš jutās kā uz kuģa. Vai stepe nebija saniknota jūra ap kuģi?

Kad jūrā vētra - lakoniski, skaidrs, saprotams tad uz kuģa viss: pavēles, cilvēku kustības, pat domas.

- Pusborta uz kreiso!

- Lēnām uz priekšu!

- Mazais atpakaļ!

- Stop.

Ap kuģi viņu haoss. Bet pie stūres, acīm horizontos urbdamies, stāv cilvēks, griež ratu; lejā pie mašīnām, ellē, karstumā, apakšdrēbēs izmetušies, stāv cilvēki; pat koks zina: tādā dienā vajag stiprāk sapiparot cepjamo ...

Stepē viņu haoss.

Stepē Hmara, Greizais Nags.

Stepē anarhisti, mazinieki, eseri, monarhisti, tirgoņi, ofiēri, dižciltīgi muižnieki, pinkainas zemnieku galvas, garāmejoši avantūristi.

Stepē melni-zili-zaļi-balts krāsu spektrs. Kā lai neapžilbst acis, kuras pieradušas pie sādžas vienmulības?

Stepē bruņu vilciens un matrozis Docenko. Stepē viļņu haoss, bet matrozis Docenko zin:

Kad vētra jūrā - galvai vajag būt skaidrai, gribai - kā tērauda tauvai!

Docenko nav redzējis Ļeņina, lasījis Kārļa Marksa, bet katru savu runu - runas viņam īsas, ugunīgas, kā vēja brāzieni uz jūras - viņš parasti nobeidz tā:

- Lai dzīvo padomju valdība!

- Mūžīga piemiņa Kārlim Marksam!

- Lai dzīvo Ļeņins!

"Mūžīgo piemiņu" Docenko sāka lietot pēc tās reizes, kad apsveicamo telegrammu Kārlim Marksam, kurš, pēc Docenko domām, dzīvoja Maskavā, nododot – telegrammā bruņu vilciens paziņoja par kādu spīdošu uzvaru, - telegrāfists viņam pasacīja, ka Kārlis Markss miris.

- Miris?

Un bieži runāja:

- Miris ... Žēl ... Mūs, mazos cilvēkus, viņš aizstāvēja. Vai es, lops, nevarēju viņa vietā mirt.

Docenko sauca sevi par lielinieku no 1905. gada, kuru viņš, toreiz vēl 14 gadu vecs zēns, labi atcerējās. Lielinieks! - skaidra lieta! Un tāpēc galvā viņam viss skaidrs ...

- Zeme - zemniekiem! Zavodi - strādniekiem. Valsts vara zemniekiem un strādniekiem! Kas pretim - pie sienas! Nekādas žēlastības! Lai dzīvo revolūcija!

Viļņu haoss stepē bija nespēcīgs pret bruņu vilcienu. Nenogurstošs kā pats Docenko bruņu vilciens svaidījās no stacijas uz staciju, laboja izārdītās sliedes, uzvaroši rēca, stepju vēju pārkliegdams.

- Ložmetēji! Priekšējais lielgabals! - Docenko balsī bija sāļīti jūras vēji.

Noklaudzēja ložmetēji, nograbēja lentas. Vagoni apklusā, sevī ievilkās. Tikai matrozis Docenko stāvēja liels, plats uz jumta, kā draudošs žests.

Matrozis pasmaidīja.

Sādžā kaut kur pār jumtiem kā no šausmām balts kliedziens, vēja rauts, uzsviedās gaisā palags.

Tālāk viss bija kā arvien.

Sādžas, kas ap dzelzceļu, pazina Docenko ieražas.

No sādžas nāca tie, kas nebija gribējuši jeb spējuši aiziet līdzī baltpartizāniem stepē; nāca arī sievas un bērni.

- Paziņoju mītiņu atklātu.

Pirmais runāja Docenko - pēc tam atkal Docenko - beigās Docenko! Trīs runas, īsas, ugunīgas - trīs cirtieni uz vecās pasaules muguras.

- Muļķi, jūs!

- Muļķi, muļķi! - piekrītoši māja galvas.

Saltikovu un Gluskinu raka turpat pie stacijas. Pie bedres Docenko atkal turēja runu. Saniknots atrāva ādas svārkus, kreklus - pogas kā siekalas iz saniknotas mutes, izšķīda uz visām pusēm. Sita ar dūri pret spalvaino krūti:

- Atrieb!

No sākuma pūlī bija klusums. - Vai-i! - ievaidējās, iekliedzās sievietē. Vai tur neizspruka spunde iz cieti sakniebtām lūpām, aiz kurām rūga sāpes. Pūlī vairākas mutes elsoja nevaldāmās asarās. Labi prata runāt Docenko. Stūrainās stepju laužu galvas saprata matroža stūraino valodu.

Zēns, caur pūli izspiedies, piedurknē degunu slaucīdams, teica: - Ņem mani līdz!

Docenko paglaudīja zēnu.

- Tagad vēl ne. Citu reiz.

Un skaidrs bija viņam viss, kam reiz jābūt: uzvarēsīm.

Tikai vienu Docenko šoreiz nesaprata: saburzītu, asiņu plankumiem aptraipītu papīru, kurš bija atrasts līdzās Gluskina gaļas gabaliem.

|Pārtikas
komisārs.

Ivanov

Aņa nodevēja

Glusk

Docenko nesaprata, bet saprata Linde.

Linde - shēma, amerikānisms. Katrām sekām savs cēlonis. Divreiz divi - četri!

Kabinetā ieslēdzies, Linde sūca papirosu pēc papirosa. No asinīm aptraipītās papīra strēmeles Lindes domas aizstaigāja līdz stepai, kur Hmara, Greizais Dievs, atamani ...

Papīra strēmelei vajadzēja kļūt par atslēgu.

Pie diviem slēdzieniem Linde bija nācis jau sen. Pirmais: baltpartizānu organizācijām bija kopējs centrs. Otrais: centram bija sakari ar pilsētu. Tāpēc stepe ap pilsētu kļuva arvien šaurāka; bija roka, kura arvien ciešāk savilka virvi.

Linde atšķīra grāmatu, kuru veda viņš pats, glabāja pastāvīgi noslēgtu un par kuru neviens pilsētā nezināja. Atšķīra lapas pusi, uz kuras bija atzīmēts:

“Osips Andrejevičs Ivanovs.

Dzimis 1892. gadā. Partijā no 1917. gada. Sīkzemnieka dēls; 16 gadus vecs pāriet uz pilsētu darba meklēt; dien par sētas puisi, strādā pie kalējiem; pelnās kā akmeņkalis. No 1914. gada krievu-vācu karā. Nedzer. Darbīgs. Attīstīts pietiekoši.”

Linde padomāja. Nē, Ivanovam viņš nekā neteiks. Lindem pavēlēts stāvēt uz sargposteņa; kareivim uz sargposteņa jābūt klusam kā kapam ... Apkārt sīkpilsoniskā stihija ... Vai Linde neuztic Ivanovam? Bez šaubām, Ivanovs ar revolūciju saaudzis. Bet līdz ar to Ivanovā daļa no sīkpilsonības, no sādžas, no zemnieka. Jā, labāk Ivanovam nekā neteikt! Kāpēc? Kāds iemesls? Ļoti vienkārši: teiksim, Ivanovs mīl Aņu, negribēdams liek Aņai saprast, nojaust ... Nē, uzmanību!

Pirmā vakarā Linde atdeva tikai vienu pavēli

- ievākt ziņas par Annu Ivanovnu Peremitovu.

Otru dienu bija

- dzimusi tad,

- augusi tur un tur,

- tēvs tirgonis, bēdzis no sarkaniem ...

Shēma noskaidrojās:

1) Aņa radnieciski saistīta ar pilsētiņas pilsonību,

2) kur tēvs?

3) nav izslēgta arī varbūtība, ka Aņai romantisks tuvums ar kādu no organizācijas locekļiem.

Aņa -

- ?

- baltpartizānu centrs -

- sādža -

Ivanovā lūzums, bet Linde loģika

Ivanovs nosvērts, mierīgs kā arvien, vadīja sēdi. Linde caur pirkstiem - roka acīm priekšā aizlikta - pētīja Ivanovu. Ievēroja: Ivanovs bālāks, nekā parasts, izmocīts, ar ziliem gredzeniem ap acīm. Ap pilsētiņu arvien ciešāk savilkās virve, - par to virvi gāja debates sēdē - kuru no pakulām vija sādža - Lindes domas ap Ivanovu kā virve.

Pēc sēdes Linde piegāja pie Ivanova.

- Ko tu teiktu, ja es pārietu dzīvotu uz jūsu komūnu. Jums tagad divas vietas brīvas.

- Lieliska ideja, - priecājās Ivanovs.

- Tev šodien slikts izskats, Osip! Vai slimis! - Nogurums.

-, Nu, nu! - smējās Linde, Ivanovam uz pleca sizdams. - Vai nebūs tikai kāda mīlestības nelaime? Tagad tie sievieši mazliet ... nu ... kā to teikt? . . . - Linde pasvārstīja roku, kā kaut ko uz delnas svērtu. - Reizēm mazliet paviegli.

Ivanovs sarāvās kā negaidītu sitienu saņēmis; notvīka viss; acis drudzaini iemirdzējās.

- Tu ... tu kaut ko par Aņu zini? - balsis Ivanovam neskanīga, piesmakusi.

- Tu tūliņ kā gailis. Ar tevi pat pajokot nevar!

Ivanovs vēl brīdi nosēdēja kabinetā, mēģināja caurskatīt papīrus. Nevarēja. Ātrāk, ātrāk uz māju! Vai tas var būt? Jā, jā! kļiedza sāpīga atziņa. Citi redz visu, bet viņš, Ivanovs, nekā ... Aņa, mīļā Aņa, vai tas var būt? Jā, jā! Tumšas nojautas, kas bija mocījušas Ivanovu, aizdomas, ilgi apslēptas, tagad lauzās uz āru ...

Kā tēraudvējš iz Docenko bruņu vilciena! Jā. viņš ies! Pa ceļam iegriezīsies bibliotēkā, paņems līdz Aņu. Skaidrību! ātrāk skaidrību!

Tālāk viss norisinājās tā - tā:

..Ivanovs staigāja pa istabu lieliem, satrakotiem soļiem. Aņa sēdējā krēslā, sakņupusi, neparasti maza; burzīja rokās kabatas lakatiņu, laužīja pirkstus, plēsa zobiem baltos šķiedras iz kabatas lakatiņa - asaras jānovalda!

- Kāpēc tu meloji, Aņa?

- Es nemeloju. Es tevi mīlu. Tu stiprs, cēls, liels - tev jāprot piedot. Tas, ko es sajutu, pret ... viņu - fiziska aizraušanās, skurbums ...

Ivanovs, lūpas košļādams, paskatījās uz Aņu. - Tu viņam atdevies?

- Jā, - kluss, kā akmeņiem nospiests.

- Kad?

- Neprasi! Nemoki! Mīlais, labais - - -

Tas, kas notika, bija priekš Ivanova negaidīts. Viņš atjēdzās tikai tad, kad plauksta žvakstēdama atsitās pret Aņas vaigu. Vai Ivanovā nebija pamodusies sādžas pirmatnība? Aņa kā dzelta kājās. Ne vārda nerunādama, sasalusi uzvilka mēteli. Tikai durvis brīdi pakavējās, paskatījās uz Ivanovu, kurš stāvēja, apjucis un neveikls, acīm grīdā urbdamies.

Aņa izgāja. Vai tā bija Aņa jeb ēna? Pat durvis nenoklaudzēja.

Bezspēcīgs, salauzts Ivanovs sabruka uz gultas. Nekad viņš vēl nebija juties tik vientuļš, tik nabadzīgi tukšs, tik sveloša kauna mocīts kā tagad.

Viņš pat nedzirdēja, kā kludzošiem soļiem, durvis stipri aizsizdams, atnāca Timofejevs.

Nakti Linde savā grāmatā, uz lapas puses, kurā bija atzīmēts - Osips Andrejevičs Ivanovs, rakstīja:

"Ivanova sieva Anna Ivanovna Peremitova (Aņa, skaties Gluskina zīmi). Tirgoņa meita. Cilvēks iz svešas šķiras, kurš vienā jeb otrā kārtā var būt saistīts ar mūsu pretiniekiem."

Pēc tam dažas lapas tālāk uz baltas, vēl neapprakstītas lapas, Linde atzīmēja: "A. I. Peremitova (skat. Ivanovs)."

Spalvu nolīcis, Linde pie atvērtās grāmatas domāja - par to, ka partijai draud vēl lielākas, nekā ārējs uzbrukums, briesmas, ja pilsonības daļiņas sāk iesūkties viņas ķermenī.

Mēs esam pie varas. Mūs iekšēji notrulināt, pārvērst, notrulināt mūsu šķiru cīņas ieročus grib pilsonība.

Komunists, kurš lielo cīņu laikā ļāvis sevi tieši vai netieši izmantot pret savu šķiru - jā, ko pelna tāds komunists?

Lindes domās bija loģika un shēma.

"Šodien redzēju Ivanovu. Acis sarkanas. Laikam saraudātas. Pats kā bāba: Aņa aizgājusi. Tāda mīkstčaulība revolūcijas laikā nepiedodama!"

Par ienācējiem

Aņa pateica vienkārši.

- Es atnācu pie tevis ... ar Ivanovu mēs izšķīrāmies. Viņas stāsts bija īss, vienkāršs.

Volkovs, kurš, Aņu saņemdams, karsti, vienu pēc otras, nupat bija skūpstījis viņas rokas - bija redzami pārsteigts. Pie galda nosēdies, viņš braukāja ar zīmuli pa papīru, zīmēja figūras, neskaitāmas reizes rakstīja vienu un to pašu: Aņa - Ivanovs - Ivanovs - Aņa, rakstīja un strīpoja.

- Jā, tava atnākšana mazliet negaidīta, - teica viņš, kad Aņa nobeidza savu stāstu. Saki, kā Ivanovs visu uzzinājis?

- Viņš juta, Boriss. Viņš arīgi ciets - bet sirds viņam ... Aņa aprāva: Volkovam lūpu kaktiņos nodrebēja smīns.

- Tu - savāds šodien. Varbūt tu gribi, lai es aizeju? Es varu aiziet, Borja!

- Nē, Aņa - nē ... Tikai par Ivanova sirdi, Aņa, tu vairs nerunā: man arī sirds, Aņa! Jā, kad tu man stāstīji savu kluso provinces traģēdiju, es domāju par tevi un Ivanovu: vārdi un īstenība nesakrīt. Lielinieki - jā, viņi karotāji, viņi cīnās par jaunu sabiedrību, par komunismu. Un, starp citu, par jaunu ģimeni un atbrīvotu sievieti viņi cīnās. Sieviete neesot privātīpašums!? Protams - nē! Tas labi un asi teikts. Bet saki, Aņa, esi atklāta, vai Ivanovs pats tevi neuzskatīja kā savu privātīpašumu? ...

Jautājums palika bez atbildes.

Vai tādēļ, ka Ivanovs Aņas apziņā palika tāds pats karotājs - gaišs un stiprs kā līdz šim?

Vai tādēļ, ka divos kopdzīves gados Aņa nebija pratusi sadzirdēt Ivanovā - kā ūdeņu guldzienu zem ledus - tumšus, tik tikko dzirdamus, apspiestus trokšņus: Ivanova pagātni, sādžu?

Aņa pazina Ivanovu tādu, kāds viņš bija sēdēs, mītiņos, darbā. Ivanovu, kurš trānotiem zābakiem mīda vakardienas puķu dobes. Pazina Ivanova glāstus - skopus, vienmuļus. Reizēm naktīs Aņa uz Ivanovu runāja: - Tu pat gultā ar mani svešs! Tu vienmēr - kā uz tribīnes. - Aņa zināja, pazina tikai vienu Ivanovu - pelēku, bet viengabalainu kā granīta bluķi, ap kuriem reiz pats Ivanovs bija svīdis pelēkā, garā darbdienā.

- . . . Paliec tu paliksi?

- Jā!

- . . . mīļā mana!

Volkovs dzīvoja pagalmā, bet namiņā uz ielas pusi bija trīs istabas un ķēķis.

Vienu no istabām apdzīvoja tatārs, kurš uz Revolūcijas laukuma ar saldumiem, kokaīnu un degvīnu tirgojās - saldumus viņš pārdeva par papīra naudu, bet kokaīnu un degvīnu par zeltu.

Pārējās divas istabas un pusi no ķēķa ieņēma padomju ierēdnis Kučka. Otrā ķēķa pusē atradās bijušās kņazienes Bibikovas rīcībā.

Bibikova - vecene, melnā aubē, seja viņai kā cepts ābols. No sociālās apgādniecības Bibikova saņēma katru dienu mārciņu miltu, 6 lotes cukura, dažreiz gaļu un taukus. Vecene dzīvoja gandrīz nerimstošā naidā ar Kučkas sievu. Pēdējā pat baidījās iziet no ķēķa, ja kas cepjams vai vārāms bija, jo vecene zaga visu, kas tikai pagadījās zem rokas.

Ķēķī bija plīts, bet Kučkene to nekurināja, lai vecenei ātrāk sīkstā dzīvība izsalstot. Tāpēc ķēķī katru dienu patīkami sīca pīruss un zilām, vēl patīkamāk smaržojošām mēlēm, spirtu deva tatārs, laizīja katliņus un pannas. Katliņos vārījās garšīgi šķidrums. Kučkene sēkdama laizīja karoti; uz pannas taukos sprēgāja gaļa; pietvīkuši kā pati Kučkene, šķielēja pankoki - un saimniece stāvēja līdzās smaidoša un sārta. Tāpēc ka uz pīrusa patīkami sprēgāja tauki un sviests, tāpēc ka pati cepēja bija apaļa, smaidoša un lietoja pūderi - tāpēc no pulksten diviem līdz četriem, - četros un piecpadsmit minūtēs mēdza pārnākt Kučka no darba, ķēķī bija stipri aromātiski. Vecene tad parasti mēdza atbīdīt raibos priekškarus, šņorē uzverts katūns, sēdēja gultā, skatījās, kā Kučkene cep, grauza kādu garozu, smaržas klāt piekozdama jeb piestrēbdama: vecene zaga patīkamās smaržas, kuras izelpoja Kučkenes katliņi un pannas.

- Atkal cep ... Buržujiete!

- Tev nu nav ko rūkt, vecmāmiņ! -- mīksti runāja Kučkene, gaisu pīrumsā pumpēdama. Gaisu pumpējot, taukaini spīgošās, sārtās lūpas Kučkene saliek četrkantīgi. - Esi jau izēdusies cepešu un gardumu savā mūžā. Ļauj arī darba cilvēkiem mazliet atvilkt elpu!

Tādos gadījumos Kučkene sevi stingri pieskaitīta pie darba ļaudīm. Dažreiz spītēdama vecenei, viņa pat uzdziedāja "Internacionāli", kuras pirmo pantu Kučka bija viņai iemācījies. Nu, un galu galā Kučkene revolūcijai nepiekrita tikai dažos jautājumos: 1) dieva jautājumā, Kučkenei pašai svētbilde pie sienas, 2) lai visiem, kas grib tirgot, būtu dota vajadzīgā brīvība un tiktu likvidēta dzīvokļu komisija, 3) lai revolūcijā asiņu nebūtu un 4) galvenais - lai vīrs vairāk produktus mājās nestu.

Pats Kučka reizēm zaudēja līdzsvaru.

- Vai tu gribi, lai es par zagli palieku? Nekad! - Kučka bija goda vīrs. Bija viņš vienmēr steidzīgs cilvēciņš; kā visiem gudriem ļaudīm - matu viņam uz pakauša nebija, bet bija acu priekšā brilles misiņa iekalumā; bārda noplukusi, plankumaina kā ilgi lietota lupata; svārkus viņš nēsāja jau vairāk gadus, un, tā kā svārkkiem bija lielas perlamutra pogas, kuras zalgoja tāpat kā Kučkas acis zem brillēm, tad darba biedri mēdza mēļot, ka Kučkam acis esot ne tikai pierē, bet pat pie vēdera. Ziemā un vasarā spieķa vietā Kučka staigāja ar lietussargu, jo viņš bija prātīgs cilvēks, kurš sevi sargā i pret lietu, i pret sniegu.

Kučka saņēma atbildīga darbinieka algu un - produktus, tas galvenais, vairākās iestādēs. Visās iestādēs viņu skaitīja par nepārspējamu speciālistu.

Kučka bija konsultants:

zemkopības,

juridiskā,

pārtikas,

un vietējās saimniecības nodaļās.

Zemkopības nodaļā Kučka skatījās par mežu apakšnodaļas priekšnieku. Aprīņķī mežu nebija - tikai nelielas birztales un krūmāji bija, - bet savā laikā Kučka bija uzrakstījis divas loksnes biezu rakstu ar skaitļiem un diagrammām par tādas apakšnodaļas vajadzību, par

mežu nozīmi vietējā saimniecībā utt. Apakšnodaļa tika radīta. Mežu apakšnodaļā strādāja mašīnrakstītāja un inženieris - abi Kučkas radi. Mašīnrakstītāja garlaikojās, rakstīja uz mašīnas mīlestības vēstules, bet inženieris zīmēja plānus, diagrammas, rēķināja, cik desetas mežu būs jāapsēj 1940. gadā un kāds būs aprīņa ienākums no mežiem 1999. gadā; deva slēdzienus un atsaukumus par mežu saimniecību visās valstīs, kādas bija uz kartēm atrodamas; izstrādāja grandiozu mežu saimniecības plānu Padomju Federācijas masštabā; zīmēja vismodernākās koku zāģētavas projektu ...

Kad mežu cērt, vai tad cirtējs ievēro mazu suņusēni jeb pat mušmīri? Ivanovs un Linde, un tie, kuru vārdus es neesmu nosaucis savā stāstā, asiņainiem pleciem bīdīja uz priekšu vēstures omnibusu. Tāpēc Kučkas, kā nieres, slimas nieres, taukos, sēdēja pilsētiņas ķermenī, gudri runāja, mētājās vēl gudrākiem projektiem, un katrs viņu projekts bija - lāpstas dūriens, lai plaista starp pilsētiņu un sādžu platāk izaug.

... Tai dienā viss bija kā arvien.

Kučka bija darbā; sieva ķēķi cepa gaļas ķiļķenus, tos Kučka mīl; Kučkene brīdi no pannas atgāja - bija pipari jeb kaut kas cits istabā. piemirsies; vecene ar vienu lēcieni bija pie pannas, izķēra dažus ķiļķenus, noglabāja zem spilvena un āriņi mierīga atkal ietupās. gultā.

Kučkene tūliņ ievēroja: vecenei acis kā kaķei.

"Būs, pagāns, paņēmusi!" nodomāja un pārskaitīja. Ieķērcās: - Zagle, kur ķiļķeni? ... Triju ķiļķenu nav! Man viss arvien skaitīts.

- Pati zagle! Lai tevi viņā saulē velni par tādiem vārdiem dedzina. - Kā ķiļķenus uz pannas.

No sākuma disputs norisinājās tīri pieklājīgi, velnus, dievu un visus svētos piesaucot. Kad visi debesu līdzekļi bija izlietoti, - sākās īsts slapjdraņķis, kurš grēcīgo zemi ar dievišķām debesīm jauca. Dižciltīgā kņaziene nepalika pakaļ darba cilvēkam Kučkenei.

Ķēķī vairs patīkami nesmaržoja pēc cepta sviesta - ķēķī asi smaržoja divas mutes, dusmās vārdamās: bija viņas kā divas kustīgas nulles - stipru smaržu nozīmes.

Vecene tupēja gultā, tikai mute klabēja, un acis sprēgāja sarkanzaļas dusmas. Āriņo mieru vecenē iedvesa apziņa, ka zem gultas glabājas divi maisi ar miltiem un pašā gultas maisā - cukurs, gandrīz desmit mārciņas cukura! Visu to vecene bija sakrājusi ilgos mēnešos, badodamās, sev atteikdama.

Kučkene turpretim svaidījās pa ķēķi kā plēsoņa putns krātiņā! Ak tādu nevēga veceni! Kā zeme vēl tādu ciešot? Ņemt pie kājām, sagriezt gaisā un izmest uz ielas, lai suņi ēdat!

- Pamēģini! Pamēģini! - ķircakojās vecene gultā kā uz skrāpēšanu sataisījusies kaķene.

Domu apmaiņa starp abām sievietēm norima tikai tad, kad durvīs parādījās tatārs Sardiševs.

- Vai, vai! Vai neķers man kaut kas pa galvu? Baidos es! - runāja Sardiševs savā jocīgā izlokšnē; Sardiševs centās runāt ar kaukāziešu akcentu un vispār nemīlēja, ja kāds viņu īstā tautībā godāja. - Labdien, Marja Aleksejevna! Labu dienu arī jums, vecmāmiņ! Kā veselība?

Sardiševs bija džentlmenis. Abas sievietes kā atplauka; vecene graciozi pielieca galvu, smaidīja saldi un, aristokrātiski šļupstēdama, teica:

- Merci! Šodien jūtos apmierinoši!

Sardiševs noņēma, Sardiševs civilizēts! melno jēreni, kuru valkāja kā ziemā, tā vasarā; nosēdās, smaidīja, zobus līdz smaganām atņirgdams - zobi apžilbinoši balti; dedzināja Kučkēni brūno, dienvidniecisko acu ugunīm.

- Nāciet, iekost, Amet, - teica Kučkene. - Mans vīrs laikam šodien aizkavēsies ar pusdienām!

Istabā Sardiševs skaļi stāstīja kaukāziskas anekdotes; gremoja stipriem dzīvnieka zobiem ķiļķenus; paēdis noslaucīja ar delnu taukus no lūpām; tikai no acīm taukus, kuri bija acu brūnumam virsū uzpeldējuši, nenoslaucīja.

- Dvēselīt! - teica Sardiševs, un sejā viņam bija nepārprotama vēlēšanās.

"Tūliņ?" priekšautu atrisinādama prasīja Kučkene. "Tūlīt, dvēselīt!"

Viņu mīlestība bija ātra kā putnu mīlestība. Bez lieka ievada, īsi un ātri žesti ...

Nopurinājies, sakņopējies Sardiševs iegāja otrā istabā, kur spēlējās Kučkene meitenes - vienai divi, otrai pieci gadi. Uzsēdinājis katru uz sava ceļgala, Sardiševs bāza viņām mutē saldumus.

"Onkul, es tevi mīlu," šļupstēja meitenes.

Bet "onkulim" acis bija ...

Svešu balsi otrā istabā uztvēris, Sardiševs pietrūkās kājās. Ieskatījās caur pievērtām durvīm: ienācējs nebija redzēts cilvēks. Zem melnās platmales Sardiševs tikai paguva ievērot, ka ienācējam liels, sarkans deguns, kurš savu galu bija kautri noslēpis biežās, kuplās ūsās kā mufē.

Kad svešnieks Kučkenei, papīru sniegdams, teica: - Orderis no dzīvokļu komitejas, - Sardiševs, kurš par visu vairāk baidījās no oficiāliem papīriem un orderiem, ātri izmetās ķēķī.

No vārda "orderis" nobijās arī Kučkene.

Orderis viņas apziņā nozīmēja: rekvizīcijas, arestus, kratīšanas ... Un ja nu iesāk kratīt? Kučkenei tīri kājas notirpa: atņems miltus, cukuru, taukus - visu, kas tik vajadzīgs priekš viņas un Kučkas veselības.

- Jūs man ierādiat istabu. Viss viens - kādu. Tikai lai logs uz pagalmu iziet. Es nemīlu dzīvot ielas pusē.

No apstulbuma Kučkenu izveda tikai divi zelta piecnieki, kurus ienācējs iespieda viņai rokā.

- Pēc likuma - pēc ordera es varētu istabu aizņemt bez maksas. Bet es esmu vecmodīgs cilvēks un atzīstu privātīpašumu. Otrkārt, es neatzīstu tagadējo naudu, jo viņa kratās par daudz afrikāniskā drudzī. Tāpēc es jums maksāšu katru mēnesi desmit rubļus zeltā. Mani noteikumi: ja liekas gultas nav - varu gulēt arī uz krēsliem; galdiņš un divi krēsli; rītā un vakarā tēju - pulksten astoņos; par tēju maksa atsevišķa; pusdienas es ēdu ēdnīcā, atslēgu nēsāju kabatā, istabā kārtību uzturu pats. Aizkari pie logiem var palikt.

Cilvēks platmalē novilka kalošas, kalošas Kučkene tūliņ ievēroja, jo tai gadā pilsētā gandrīz nebija cilvēka, kurš ar kalošām lielīties varēja, uzkāra līdzās Kučkene mētelim savu; raibā gultas segā ietīto vīstokli atstutēja pret sienu - vārdu sakot, jutās kā mājās.

- Es ļoti baidos no bumbām un ... vispār no ieročiem, - Kučkene aizdomīgi pašķielēja uz raibo vīstokli.

- Ar ieročiem es nenodarbojos.

- Vai tad jūs neesat komunisti?

- Jūs, kundze, kā redzu, ar politisko partiju programmām tuvāk pazīstama neesat. Ja es atzīstu privātīpašumu, es nevaru būt "lielinieks"!

Tāda prātīga valoda Kučkenei patika.

- Kur jūs strādājat? • - Es esmu zinātnieks, konsultants pie tautas izglītības nodaļas. - Man vīrs, Kučka Andrejs Viktorovičs, arī konsultants ... Jūs viņu nepazīstat?

- Ar Andreju Viktoroviču man nav bijusi izdevība iepazīties. Es tikai trīs dienas šinī pilsētā. - Kučkene bija pavisam aizgrābta no sava negaidītā īrnieka pieklājības.

- Tūliņ redzams - inteligēnts cilvēks, ar kuru patīkami parunāt, - saldi smaidīja viņa, lūpas pīrādziņā salikdama. Ak nabaga Amets un viņa jērādas cepure! Vai šis ienācējs nupat ar stumšanu nestumj Ameta tēlu iz Kučkene pilnasinīgās sirds?

- Jā, un vēl man viens noteikums. Nebrīnieties, ja es dažreiz uzkāpju bēniņos un ilgāk nosēdu. Es nemīlu, ka mani kāds traucē darbā. Esmu nolēmis pētīt protuberances uz saules.

Vārds, kuru nosauca atnācējs, bija Kučkenei nesaprotams; tāpēc viņa tikai līdzietīgi

pamāja ar galvu.

10

Īsa nodaļa par kaislībām

Ivanova dzīve bija tāda pati kā agrāk:

- Sēdes, mītiņi, Izpildu komiteja, partijas komiteja, uzsaukumu rakstīšana, pārtikas jautājumi, cīņa ar baltpartizāniem - no deviņiem rītā līdz vēlai naktij, līdz galva sāk kūpēt!

Neviens, izņemot varbūt Lindi, nezināja, kāds lūzums bija noticis Ivanova dzīvē. Timofejevs bija teicis viņam:

- Nieki! Nav ko žēlot. Vai tādu trūkst?

Ivanovs bija ārīgi mierīgs. Tāpēc Timofejevs nepiegrieza Aņas aiziešanai vairāk ievēribas kā kaut kuram starpgadījumam biedra dzīvē.

Bet naktīs, vēlu no darba pārnācis, Ivanovs bez miega svaidījās pa gultu, dzina no sevis un nevarēja aizdzīt uzbāzīgas domas - par Aņu.

Par Aņu, kura tais pašās naktīs kvēloja Volkova apkampienos.

Volkovs prata mīlēt. Pasaules un pilsoņkarā viņš bija izstaigājis malu malas. Provinces cilvēks, mazpilsētnieks, viņš bija maldījies lielās ostu pilsētās pie dienvidu jūras, kur līdzās postam un nabadzībai mirdzoši restorāni un sievietēm acis jūra un nakts viesuli; maldījies Kaukāza kalnos, kur cilvēki mīl karstāk kā nekur; Parīzē, kur modernā dejā grīlodamās, klasiski vijīgo valsi nonāvēja jau pasaules karš, francūziete viņam pirmo reizi parādīja valdzinoši sārtu mēles galiņu; Parīzē, kur neskaitāmās variācijās veidota izsmalcināti rafinēta kaislība.

Volkovs bija nenogurstošs, neapmierināms savā kaislībā. Un viņa apskāvienos kā zieds atplauka Aņa sieviete, melnu pusnakti acu bezdibeņos šūpodama.

Naktīs Aņa bija i maigi padevīgā slāvieta, i karsti drebošā kā papele pusnakts trīsās, pirmatnīgi mīlošā kaukāziete, i izsmalcinātā, nakts viesuļos virpuļojošā francūziete ...

Bet dienā viņa bija atkal Aņa. Aņa - tikai bez senāk tik gaišiem smiekliem. Dienā domāja par to, cik tukša palikusi dzīve, centās neiet, un tomēr bieži gāja, pa Gogoļa ielu, kur 42. numurā dzīvoja Ivanovs un atmiņas par to, kas bijis.

Kad Aņa jeb Volkovs gāja pa ielu jeb pagalmu - caur jumtā iztaisītiem robiem viņiem sekoja uzmanīgas cilvēka acis.

11

Greiza raga adjutants pūš ragā

Greizā Raga adjutants rakstīja dzejas un kārtīgi veda dienasgrāmatu.

Kad partizāni ieņems kādu pilsētu, adjutants nodrukās, varbūt tas notiks ārzemēs, savu grāmatu, kuru, aiz sajūsmas rīstīdamās, lasīs civilizētā cilvēce.

- Es arvien vairāk sāku sevi pieķert pie domām par pilsētu. Šai stepē mums jāmirst, jāiet bojā, ja mēs neiekarosim pilsētu.

- - - Šodien atkal es domāju par pilsētu. Sādzā tagad dubļi, tumši vakari; sādzā gaļīgas, ļenganas sievietes, kuras neprot mīlēt. Tāpēc es domāju par pilsētu, kur elektrība, restorāni, teātri, kino un - sievietes, kuras nes sev līdz reibumu un neprātīgu prieku ... par ģimnāzijas

skolnieci brūnos, īsos lindraciņos - par plaukstošu ziedu brūnā pumpurā ... par novakares piano pie atvērtām klavierēm, kad sievietes pirksti raud uz klavieru kauliņiem un baltais kakls māj caur krēslu tik mīļš ...

Es ienīstu lieliniekus tāpēc, ka viņi grib iznīcināt dzeju dzīvē. Es cīnos par to, lai pilsētās atgriežas prieks un daiļums. Nost ar lieliniekiem un utīm! Lai dzīvo daiļums, kuru apdziedājis Balmonts!

- - - Savāds atgadījums, par kuru vēl tagad man grūti stāstīt mierīgā stilā.

Atamans bija nodomājis braukt uz Verbļušku. Tur stāvēja trešā pulka divas sotņas. Atamanam romāns ar Verbļušku skolotāju Tasju. Viņai arī pagājušais svēts: būs jau viņai ap trīsdesmit gadu, bet vēl arvien ģērbjas kā ģimnāziste. Jāatzīstas, ģimnāzistes uzvalks viņas mazai, jauneklīgai figūrai labi piedien. Viņa kā meitene - atamans tādas mīl. Septiņi pudī smagais atamans un divi pudī un desmit mārciņas smagā Tasja - tas ir romāns, kurš pelna ievērību. Pretstati saprotas.

Jājāj bija mums verstis piecas. Tikko piejājām Verbļuškas nomalei - pretim divi kareivji. Prasa paroli. Izrādās - mūsu parole neder. Tagad skaidrs: kareivji nav mūsējie. Kareivji - sarkanie. Paģēr, lai kāpjot no zirgiem, vedīšot uz štābu.

- Kur štābs?

- Skolā!

Atamans sāk lādēties. Nē, no zirga šis nekāpšot; uz skolu ceļu atradīšot pats. Ak tā, šie sava divīzijas komandiera nepazīstot? Kas tā par disciplīnu esot?

Sarkanie bija tīri nobijušies. Lai jānot vien!

Pajājām dažus desmit soļus, pat nospriest, kas darāms, nepaspējām, - no šķērsielas izauļoja pulciņš jātnieku. Es jau nodomāju, ka nebūtu par sliktu laisties pretējā šķērsielā - zirgi mums labi. Bet atamans piespiež piešus un - taisni jātniekiem pretim.

Kurš te priekšnieks esot?

Izrādījās, ka starp jāņējiem atrodas bataljona komandieris; tie citi – jātnieki-izlūki.

Atamans tūliņ ar raportu: sak, mēs divi vietējie lielinieki; cīnāmies ar bandītiem. Piecas verstis no šejienes sādžā apstājies Greizā Raga štābs. Esot tikai ap desmit cilvēku. Visu nakti trakojuši, apdzērušies, tagad gulot. Vajagot saņemt kā cāļus.

Sarkaniem tāds priekšlikums patika. Viens divi: lēmums pieņemts. Sarkanie steidzas iegūt lētu uzvaru. Jātnieki ar bataljona komandieri un mums priekšgalā sastādīja avangardu. Bataljonam komandieris pavēlēja virzīties trijas četras verstis nopakaļ.

Greizais Rags iztēloja sevi par muļķīgi pļāpīgu veci un ik mirkli priecājās! Nu tik būs joks! Nu Greizam Ragam uzliksim ragus!

Mani ar vienu no jātniekiem izsūtīja izlūkos. Greizais Rags tikko acīm pamirkšķināja: es sapratu. Es visu laiku zirgu laidu pilnos auļos. Sarkanais sāka protestēt: tik neapdomīgi, tik neuzmanīgi jā nevarot - ieskriešot bandītiem taisni rokās. Es smējos par viņu, saucu par zaķi, lielījos, ka mani lode neņem un ka man te katrs kakts pazīstams. Beidzot norunājām: diviem riskēt neder, es aizjāšu uz priekšu.

Tāds iznākums man taisni bija vajadzīgs. Piespiedu zirgam piešus - tas gāja kā vētra. Viens divi: sādžā viss nokārtots. Partizāni noslēpās namos, siena kaudzēs, staļļos - kur kurais. Kad sarkanie parādījās uz kalna aiz sādžas - uz ielām bija klusums. Sarkanie jāja bez kādām aizdomām.

Šādā kārtā tālāk virzīties esot bīstami - teica atamans. Jānovietojot zirgi kādā sētā. Pakavu troksnis jeb zirgu zviegšana varot priekš laikā iztraucēt Greizā Raga štābu.

Tikko sarkanie iejāja - sākās tracis. Viņi bija tik apjukuši un pārsteigti, ka pat nepaspēja pretoties. Daži vēl pacēla rokas. Bet žēlastības nebija: saniknotie partizāni tos gabalos sakapāja. Neglabās neviens.

Bataljons, kurš mierīgi, bez sevišķas uzmanības, sak, priekšā savējie, virzījās mums nopakaļ, šautenes kā lāpstas uz pleciem, - ieskrēja tādās pašās lamatās. Ilgi mēs nebijām guvuši tādu uzvaru: trīs ložmetēji, 150 gūstekņu ...

Atlasījām komandierus, komunistus un brīvprātīgos. Izrādījās ap 50 cilvēku. Es izvedu viņus aiz sādžas un kalnā pie dzirnavām liku izgērbties. No sākuma viņi atteicās: lai šaujot tāpat, vismaz drēbes mēs, bandīti, lietot nevarēšot. Bija maniem puisiem mazliet viņi jāuzmudina ar plinšu resgaļu palīdzību.

- Brāļi zemnieki! Par ko mēs tiekam nokauti? Vai par to, ka mēs tādi paši zemnieki, darba ļaudis kā jūs? Skatieties, mums rokās vēl nav nodilušas čulgu zīmes un tā tālāk! - ar tādu runu mēģināja griezties viens, no gūstekņiem pie zemniekiem, kuri bija salasījušies krietnā skaitā - noskatīties, kā mēs ar viņu apspiedējiem izrēķināties.

Man bija ar revolvera spalvu jāietriec runātājam zobi un mēle rīklē, aizbāz savu neģēļa rīkli, komunist! Asinis un zobus, vēl krizdams, viņš mēģināja man iesplaut sejā.

- Nezemojieties, brāļi, šo bandītu priekšā! - iekliedzās viens no zemniekiem pūlī. Šodien zemniekos es pirmoreiz sadzirdēju nemieru. - Atstājiēt viņus dzīvus!

- Pietiek asinu! - balsis cita caur citu kļiedza pūlī, dažus no kļiedzējiem mani puisi ievērojuši - tie būs jānovāc.

Es biju spiests pasteigties ar šaušanu. Gūstekņi nepaspēja pat izgērbties - citi vēl sēdēja, vilka zābakus no kājām - kad ložmetēji nosvieda viņus gar zemi.

- - - Jā, sādža sāk palikt savāda. Mēs sākam viņai apnikt. Daudz solīts - maz padarīts. Mūsu uzturēšana praktiķim zemniekam sāk likties neizdevīga, smagāka par visām lielinieku klaušām. Tāds stāvoklis ilgi turpināties nedrīkst. Mums ir jāiekaro pilsēta, pilsētas, jāpadara pilsēta par organizējošu centru. Sliktākā gadījumā pilsētā mēs dabūsim cukuru, sāli, manufaktūru, tabaku - samaksāsim zemniekiem īres naudu. Es saku: sliktākā gadījumā, jo bez pilsētas kā organizējoša centra mēs iztikēt nevaram; agri vai vēlu šis centrs mums jānostiprina.

Šodien es runāju ar Greizo Ragu par operāciju pret pilsētu. Mūsu sacelšanās - būs kaujas karogs priekš citiem apgabaliem. Kas to zin, vai te nesākas ceļš uz Krievijas atdzimšanu?

Ko domā Hmara? Un ko domā Centrālais štābs?

Ļoti īsa nodaļa par ļoti garu plānu

Savādnieks melnā platmalē, kuram degungals mīksti dzeltenās ūsās sildījās, nepārprotami vēlējās ar Aņu tuvāk iepazīties.

Ja, Aņai garām ejot, viņš stāvēja vārtos, melno platmali eleganti uz augšu pagrūzdams, arvien viņš sveicināja:

- Sveiki! Kāds šodien slikts (labs) laiks.

Reiz viņš sacīja:

- Atļaujiet man jūs pavadīt. Mums šodien kopējs ceļš. Man jāuzmeklē bibliotēkā dažas grāmatas.

- Savādi. Kādā kārtā jūs zināt, ka es strādāju bibliotēkā? - brīnījās Aņa.

- Man, kā zinātniekam, vairākas reizes ir nācies būt jūsu iestādē, - solīdi, ar pašapziņu atbildēja mazais cilvēks.

Viņi laipoja pa izjaukto, ilgi neremontēto ielu. Aņa, viņai ceļš pazīstams, gāja lieliem, vīrišķiem soliem, bet mazais cilvēks kalošās lēkāja kā zalcis. Dubļi rāva viņam no kājām kalošas; peļķes un bedres bija bieži stratēģiski apejamas. Viss tas kaitināja mazo cilvēku.

Kaut jel ielu būtu viņi remontējuši. Te cilvēks var tikai kaklu lauzt. Purvs nevis sarkanā pilsēta, nikni rūca viņš pie sevis, bet tā, ka Aņa varēja dzirdēt.

Bibliotēkā svešais uzsāka ar Aņu strīdu par dzeju.

- Dzeja tagad nevajadzīga, - teica viņš. - Dzeja tagad, pārfrāzējot kādu valdošas grupas izteicienu, - opiums priekš inteligences. Es sludinu kailu zinātni, kurai pieder nākotne. Tagad, kad valda utopijas un masas akli tic viņām, cīņa par zinātni jāskaita par visrevolucionārāko cīņu. Sociālisms, komunisms - viss tas tikai skaistas utopijas. Es apgalvoju - es nebaidos pacelt savu balsi - un varu no zinātnes viedokļa pierādīt, ka vislielākie utopisti, kādus jebkad cilvēce ir zinājusi, ir tie, kas valda no Maskavas Kremļa augstumiem.

"... Es apsūdzu Izpildu komitejas priekšsēdētāju Ivanovu. Partijai jābūt nesaudzīgai pret saviem locekļiem, kuri, kaut arī netieši, palīdzējuši partijas un revolūcijas pretiniekiem ..."

Lindem jau daudz kas uzsāktā lietā bija pilnīgi skaidrs.

Cilvēks, kurš dzīvoja ar Aņu, saucas viņš Volkovs, neapšaubāmi atrodas baltpartizānu organizācijā.

Annai Peremitovai bija brālis, kurš, pēc visa spriežot, arī bija ar baltpartizāniem saistīts - tīkli ap Aņu arvien ciešāk!

Lindes aģentiem bija izdevies aizturēt vienu zemnieku, kurš atzinās, - nekā aizdomīga atrast neizdevās, ka Hmaras uzdevumā nonesis Volkovam estafeti, kura atnesēja klātbūtnē tikusi izlasīta un iznīcināta.

Linde bija cieši pārliecināts, ka pēdas, uz kurām viņš nācis, ved pie mērķa.

Jautājums tikai: kā lieta vadāma tālāk?

Te varēja būt dažādi ceļi. Varēja izdarīt pie Volkova, pamatīgu kratīšanu. Bet ja kratīšana nekā priekš tālākā darba nedod? Tas nozīmētu visas lietas izgāšanu. Neder!

Varēja Volkovu iesēdināt. Bet ja viņš atteiksies izdot līdzdalībniekus, neatzīsies?

Tāds ceļš arī nederēja.

Linde nolēma: nokļūt līdz organizācijas serdei un tad - ar vienu cirtienu nonāvēt hidru! Tā pareizi.

Vēl jo ciešāk pie šāda slēdziena Linde nāca pēc inscenētās Volkova dzīvokļa apzagšanas.

Aņai un Volkovam promesot, Lindes aģenti ielauzās dzīvoklī, izvandīja visu un, neko derīgu neatraduši, iespaida dēļ paņēma sev līdz gultas apsegu un daļu no drēbēm.

- Cik labi, ka zagli uzbrukuši taisni tādā reizē, kad pie mums tiešām nekā vērtīga nevarēja būt, - priecājās Volkovs.

- Kas tad tev par vērtslietām var būt? Es, vai? - jokoja Aņa. - Ko tur var zināt?! - nenoteikti atbildēja Volkovs.

- - - Lindes slēdziens bija pareizs. Plāns pamazām izveidojās, shēma noskaidrojās.

Linde vēlreiz pārlasīja galvenā aģenta ziņojumu:

- Vīrietis un sieviete abi ļoti uzmanīgi. Sieviete izrādās pat par mūsu piekritēju. Es eju lēnām, bet droši uz priekšu. Uzticību iekarot nav viegli. Vakar jau man bija mazliet atklātāka saruna ar vīrieti. Domāju, ka uz viņu darīja iespaidu stāsts par manu piedalīšanos Maskavas demokrātiskā centrā. Un mani aprauti aizrādījumi par naudas summām, kuras man no Maskavas aprindām uzticētas. Vīrietis pazīst dažus no demokrātiskā centra dalībniekiem. Ja viss noies labi - pēc nedēļas jeb divām būšu organizācijā.

Uz smaidiem skopais Linde, papīri nolikdams, šoreiz pasmaidīja. Viss bija paredzēts Lindes plānā.

Tikai divas lietas nebija viņā paredzētas:

Aņas mīlestība.

Un vējš no stepes, kurš arvienu stiprāk rūca telegrāfa vados un, dunēja pār jumtiem.

Stepju vējš pilsētā

Naktī bija salis. Tāpēc jo uzvaroši dārdēja no paša rīta vezumi uz sasalušā ceļa.

Vezumos bija sakrauti maisi ar dzelteniem graudiem - vasaras sauli; mīksti čabēja un smaržoja siens; spalgi kvieca sivēni.

Cauru dienu no stepes uz pilsētu nelielās partijās brauca zemnieki, un pilsētā cilvēkiem atkal bija mierīgas jeb prieka apstarotas sejas: "Sādža mostas."

Iebraucēji bija smagi, tūlīgi kā visi zemnieki: rupjos, nobristos zābakos viņi staigāja pa ielām, ziņkārīgi vērodami pilsētu, kuru nebija ilgi redzējuši; drūzmējās Ivanova pieņemamā istabā; aģitpunktā, mutes ieplētuši, klausījās Ļeņina runas gramofonā; godbijīgi stāvēja pie Ārkārtējās komisijas vārtiem, vēroja, domīgi grauздami sēklas; dzirnavu noliktavās krāva maisus ar dzelteniem graudiem ...

Kooperatīvā - viņš tad saucās Raspredeliteļ (Sadales punkts), un Ļeņins toreiz vēl nebija teicis: kooperatīvs - viens no tiltiem, kuriem sādža ar pilsētu jāsavieno, apkalpotāji svaidījās aiz letes kā apdeguši.

Bet atbraucēji svārstīja uz biezām, rievainām delnām sāls graudus; zelēja dzelteni cukuru - vai salds? - grozīja pirkstos diegu spolītes, burzīja manufaktūru, mēģināja locīt pakavas ...

- Manta nav slikta ... Saimniecībā noderētu! - runāja viņi.

- Nākošreiz atvedīsim rudzus jeb taukus. Tad varēsīm iemainīt!

Aģitpunktā vairākas reizes ieskrēja Ivanovs.

- Apsveicu jūs komunistiskās partijas un strādniecības vārdā! Vienotus spēkus cīņai pret ekonomisko sabrukumu!

Runāja par Ļeņinu, par uzvarām Vrangeļa frontē, par to, ka, karam beidzoties, varēsīm lāpīties, dziedēt rētas, celt Padomju valsti ...

- Ur-ra-a! - kļiedza iebraucēji pēc katras runas, un aizsmakušās balsīs bija viņiem stepju vējš.

- Pietiek! Atamaniem beigas!

- Reiz tak mums, zemniekiem, jānāk pie prāta!

Tā viņi runāja, bet acīs daudziem bija kaut kas no skitiem un tatāriem, kuri reiz auļojuši stepju platībā.

Atbraucēji staigāja arī pa staciju, daudzīja pīpes pret Docenko vilciena bruņām, mēģināja ar truliem nažiem griezt bruņas un smējās: - Tādā pavēnī vari būt drošs no vēja, ko izpūš plintes! Viņi bija naivi kā bērni, šie sādžas ļaudis!

Viņi labprāt klausījās Docenko runās - Docenko runāja līdz aizsmakšanai - un kļiedza: "Urr-a-ā!"

Matrozim tas patika.

Vakarā Aņa taisījās iziet. Izglītības nodaļas kolēģijas sēdē stāvēja jautājums par pilsētas bibliotēku.

Bet Volkovs teica:

- Tu nekur neiesi ... mēs šovakar paliksim mājās!

Volkovs noslēdza durvis un atslēgu noglabāja kabatā.

- Kāpēc? Neniekojies! Es nevaru izpalikt. Sevišķi šodien. Es gribu iekustināt jautājumu par zemkopības nodaļas dibināšanu pie pilsētas bibliotēkas.

- Tā? Tu domā, ka tāda nodala tagad ļoti vajadzīga? - Tu domā, ka ne?

- Nieki!

- Tu vienmēr gribi būt skeptiķis, bet skeptiķi galu galā visīsredzīgākie cilvēki.

Aņa tā runāja tāpēc, ka bibliotēkā arī bijuši zemnieki, burzījuši bieziem pirkstiem grāmatu lapas, glaudījuši grāmatu vākus rievainām delnām.

Iekaisdamās turpināja:

- Sādža drīz radīsies klubi, bibliotēkas. Tādus pasākumus vajadzēs atbalstīt. Sādža nāk pie apziņas, maina savus uzskatus pret pilsētu. Par to runā fakti!

- Fakti runā?

- Jā, fakti.

- Šodienējie ciemiņi arī?

-Jā, viņi arī! - Aņai balsī bija ietiepība, dusmas. - Ko tu smeji ?

Volkovs smējās; pareizāk: sprausloja, rīstīdamies aiz nevaldāmiem smiekliem.

- Ak šodienējie ciemiņi ar? Lieliski! Lūk, kādi fakti! Volkovs, pamazām nomierinādamies, krekšķināja smieklos kā pīle siltā dīķi.

Aņa stāvēja, zobus sakodusi, portfeli viņa turēja rokā. Viņa jau gribēja kaut ko asu, nežēlīgi asu teikt Volkovam, kad ... smieklus aprāvis, Volkovs piecēlās stingrs un nopietns.

- Tu nekur neiesi šovakar, Aņa. Paklausies, ko es tev teikšu. Un viņš sāka stāstīt par ... sacelšanos:

zemnieki, kuri iebraukuši, bija baltpartizāni;

divpadsmitos naktī pilsētā nolikta sacelšanās;

divpadsmitos naktī jākrīt padomju varai;

divpadsmitos naktī jāmirst lieliniekiem ... divpadsmitos naktī ielu spraugās gaudos stepju vējš kā izsalcis vilks.

Balss Volkovam bija cieta un skarba. Viņš runāja kā karotājs.

- Tagad, Aņa, tu zini visu. Saites ar mūsu pretiniekiem tu vēl neesi sarāvusi. Tāpēc tu šovakar nekur vairs neiesi. Kad norībēs pirmais šāvieni - es iziešu uz ielas. Tu paliksi viena, bet mans ierocis kūpēs priekš tava un mana prieka. Atvaino par pārsteigumu. Es zinu: mans stāsts tevi pārsteidza. Visu šo laiku es apzinīgi slēpu no tevis savus sakarus ar stepi, ticēt es tev vēl nedrīkstēju.

- Atamans mans! Stiprais mans! - izgavilēja Aņa. - Mīļais mans! Tava stipruma dēļ, tavas vīrišķības dēļ es tevi mīlu tādu, kāds esi tu!

Vai ir kāds, kurš var pateikt, kur ir robežas sievietes mīlestībai? Sievietes, kura ar paceltu galvu caur pilsonkara ugunīm gājusi.

Aņa šonakt skaidrāk kā nekad zināja, ka mīl tikai vienu cilvēku, kuram šonakt draud nāve.

Un tāpēc viņa dreboša pieklāvās Volkovam.

Tāpēc viņa nometa drēbes un kaila, piebriedušās krūtis rokām pieturēdama, grīļojās ap Volkovu saucoša, kaira, neatvairāma.

Kad viņa šķelmīga, nebēdnīga parādīja sārtu mēles galiņu, Volkovs kā satracināts zvērs sagrāba saucošo miesu, laužīja drebošām rokām, un padevīgu nometa uz gultas.

- Mīļais, tev revolveris kabatā, - atgādināja sieviete. Revolveri Volkovs nolika uz galda.

Tai brīdī viņš vairs nedomāja par kūpošiem šāvieniem, kuriem jānodimd pusnaktī.

Vai jūs zināt - kā kūpēja brūnā, saules nokveldētā mugura tatāram, caur stepi auļojot?

... Aņa skaitīja: pulkstenis uz laukuma sita vienpadsmit. Volkovs noguris klusi elpoja līdzās, galvu pie Aņas pleca piespiedis.

- Es tūliņ ceļos. Tu paliksi gultā, - čukstēja Volkovs, un balsī viņam vairs nebija karotāja stingruma.

- Mīļais mans! Labais mans! - Aņa silti spieda plecu pret Volkova galvu, kamēr otra roka taustīja pa galdu pēc revolvera. Atradusi lēni pavilka zem segas.

- Pagulies vēl brīdi. Aizver acis! - Aņas lūpas siltas un mīkstas staigāja pa Volkova vaigu un pieri. Bija labi aizvērt acis un just šo pieskārumu.

Bet roka, ar vienu vienīgu, melnu metāla aci blisinādama, kā zaglis līda uz augšu pret cilvēka galvu.

Līdz ar pēdējo skūpstu pie Volkova deniņiem ziņkārīgi noliecās melnā acs.

Norībēja, nokūpēja šāviens; palēcās uz augšu, konvulsīvi nodrebēja ķermenis un izstiepdamies atplaka gultā; smadzenes un asinis sīkās lāsēs sakrita uz sienas, uz sievietes vaiga, matiem, pleciem.

Brīdi Aņa bija kā apjukusi. Tad viņa izlēca no gultas, steidzīgi, uz līķi neskatīdamās, sāka ģērbties; acis piemiegusi, ar riebumu sejā izvilka no Volkova kabatas atslēgu.

Uz ielas bija klusums. Rēja suņi, tais gados naktis pilsētā bija kā sādžā; nebija trokšņu, kuri spētu apslāpēt suņu riešanu. Un tāpēc nakts klusums likās kapsētiski drausmīgs.

Aņa skrēja. Viņas soļi dimdēja uz trotuāra. Aiz sētām modās suņi ...

Bija divdesmit piecas minūtes priekš divpadsmitiem.

Sargaldāts, kurš, pret stenderi atspiedies, sapņaini stāvēja durvīs, izbijies, pārsteigts atlēca nost. Sieviete vēja izjauktiem matiem, šausmās ieplestām acīm - pazibēja gar acīm.

Sargaldāts apskatījās. Viņam likās, ka gar acīm pazibējusi parādība; kaut kur vēl uz trepēm, kuras veda otrā stāvā, viņš dzirdēja kā steidzīgus solus. Sargaldāts nokrustījās, viņš vēl ticēja dievam, un piespieda zvana pogu, - viņš ticēja arī elektrībai.

Linde sēdēja pie atvērtas grāmatas. Viņa bija atšķirta uz lapas puses, kur bija rakstīts par Aņu Peremitovu, kad spalgi noskanēja kaut kur zvans un tūliņ pēc tam atsprāga durvis.

Linde neticēja ne dieviem, ne velniem, ne arī spokiem. Tomēr, kad revolveri sagrābis, viņš pietrūkās kājās - elektriskā gaismā viņa seja bija tikpat bāla - bez asiņu lāses, kā Aņas seja.

Sieviete bezspēcīgi nokrita uz krēsla.

- Es nokāvu cilvēku, - viņa teica. - Glābiet Osipu.

Sievietes stāsts bija drudžaini nesakarīgs. Neprātīgās šausmas acīs, asiņu traipi uz matiem un sejas pārliecinoši runāja, ka sieviete stāsta par reālām lietām.

Priekš shematizēšanas laika vairs nebija. Vienu Linde nesakarīgā sievietes stāstā skaidri un nepārprotami uztvēra: divpadsmitos sacelšanās, iebraucēji - baltpartizāni.

Linde izgāja, durvis aiz sevis noslēgdams. Priekšistabā uztraukts stāvēja apsardzības nodaļas priekšnieks, kuru bija izsaucis sarkanarmieša zvans.

- Nodaļu sacelt kājās! Posteņus pie durvīm un vārtiem pastiprināt. Ieņemt visus logus pēc instrukcijas. Uguni atklāt tikai tad, ja kāds tuvojas namam, uz apsaucieniem neklausīdamies. Turēties līdz beidzamai patronai!

Komutatora istabā snauda telefoniste. Lindem ienākot, viņa pietrūkās kājās, nevarīgi mirkšķinādama sarkaniem, uztūkušiem plakstiem. - Jums mazasinība?

- Jā. - "Jā" tāds apjucis, asarains.

- Ejiet mājās. Izgulieties. Tikai ātrāk ejiet. Desmit minūtēs jums jābūt mājās. Ja būs naktī šāviens - nebaidieties.

Pieradusi ne par ko nebrīnīties - savādi cilvēki, šie lielinieki! - meitene izslīdēja kā ēna.

Linde nosēdās viņas vietā.

- Tvaika dzirnavas! Stacija! Allo! ... Ar jums runā Ārkārtējās komisijas priekšnieks Linde. Pavēlu dot nekavējoši brīdinājuma signālu. Pilsētā sagaidāma sacelšanās. Staciju noslēgt. Tālākās pavēles jūsu rajonam saņemt no bruņu vilciena komandiera.

- Pirmais revolūcijas pulks - allo! Dežurējošais. Runā Ārkārtējās komisijas priekšnieks Linde. Pulkam kazarmēs būt kaujas gatavībā pēc piecām minūtēm. Ja notiek uzbrukums kazarmēm jeb pilsētā sākas apšaudīšanās - pulkam nekavējoši jāpāriet pretuzbrukumā, negaidot jaunu pavēli. Vienā un otrā gadījumā pulka uzdevums iztīrīt pilsētu no uzbrucējiem.

- Garnizona priekšnieks? Runā Linde. Nekavējoši pastiprināt patruļas pilsētas iekšienē. Pārlicināties, vai pirmais pulks izpilda manus aizrādījumus - - - - - Izpildu komiteja? - atsaucās Ivanovs, viņš arī vēl bija darbā: vadīja sēdi - - - - - Lindes pavēles, niknas un skarbas, sprakstēja telefona drātīs kā degoši paegļu zari.

Kad viņš piecēlās, viņš piecēlās tai brīdī, kad uzreiz pārtrūka gandrīz visi telefona vadi, - pār pilsētu viegli sasalušā gaisā drebēja svilpju rēcieni un skaņas krita pār jumtiem kā skaņš tērauda lietus.

Pagāja vēl minūtes piecas - un netālu no Ārkārtējās komisijas - kaut kur ap Izpildu komiteju - sāka sprakstēt šāvieni, ierējās ložmetējs, tur Ivanovs ar rokas ložmetēju atsita uzbrukumu Izpildu komitejai.

Kasti ar rokas granātām sev līdzās nolīcis. Linde nostājās trepju galā. Visā namā bija kapa klusums. Mēmi kā sastinguši lejā pie logiem un durvīm kļāvās kareivji, klausīdamies šāvienu sprakstēšanā.

Lai!

Šāvieni jau saklīdzās visā pilsētā.

Tad - kaut kur zem Lindes kājām - nodimdēja pirmais šāviens. Otrs, trešs ... Šāvieni sprēgāja, un viss nams viegli drebēja Lindem zem kājām.

Kā vēja nests vilnis, lejā - priekšistabā, no kuras trepes uz augšu veda, trepju augšgalā Linde smēķē, iešļāca ļaužu pūlis; starp uzbrucējiem izmisis ķepurojās sarkanarmietis ar sapņainām acīm, kurš bija stāvējis pie durvīm.

Linde nometa papirosu. Atbraucēja piedurknes. Lai!

Kad pūlis metās pa trepēm uz augšu, Linde atvēzējās.

Granāta vakstēdama atsitās pret trepju kāpšļiem. Pār sprādzienu ilgi vēl drebēja gaisā izbaiļu kliegzieni, un no griestiem bira kaļķi Lindem uz galvas un pleciem.

Uz pussagrautām trepēm caur irstošiem dūmiem izveidojās divi asiņaini ķermeņi.

Uzbrukums bija atsists.

Bet lejā atkal dimdēja šāvieni.

Nokautā kareivja vietu, viņa acis vairs nekad nesapņos par sādžas nakti, ieņēma viņa biedri.

14.

Par svecēm, kuras nopūta nakts

Pašnāvnieki - pašslepkavas - tie nespēcīgie, kuri paši aiz sevis durvis aizcērt.

Es negribu viņus attaisnot. Es negribu arī nosodīt šos nespēka cilvēkus, kuri mira tai naktī, kad pilsētā sprēgāja šāvieni. Kā zem ūdeņa spiediena lūztošs ledus.

... Pirmā no šāvieniem uzmodās Kučkene.

- Andrjuša, ei, Andrjuša! Posts ar tādu cilvēku!

Kučkene valstīja vīru pa gultu, kutināja viņam zem deguna, raustīja pie pleciem. Kučka tikai rūca, pamazām atmozdāties. Viņa gudrā galva bija dienā stipri nogurusi, tāpēc viņš ilgi nevarēja uztvert, acīm nespēcīgi blisināja, ko īsti no viņa grib nemierīgā sievietē.

Bet, kad noprata, taisni tai brīdī nodimdēja pirmais lielgabala šāviens no Docenko bruņu vilciena, apaļā seja pastiepās uz augšu un leju - neparasti gara: Kučka klausījās šāvienos.

Viņš saprata: šāvieni nozīmēja laika maiņu. Līdz šim katru reizi šāvieni pilsētā bija nozīmējuši tikai vienu: nāk cita vara, cita iekārta.

- Kur ķeizara bilde? - Uz Kučkas vaigiem bija jau atgriezušies miers un pašapziņa: viņš bija nācis pie vajadzīgā slēdziena. - Laikam uz skapja augšas.

- Bilde jānoņem! - Kučkam balss tagad bija tāda, kura nepielaiž pretrunu.

Sieva nopūzdamās uzrausās uz krēsla, viņai ilgi bija jārokas pa lupatām, jāpārcilā ne mazums tukšu konservu dožu, papirosu kastīņu un tintes pudelišu - uz skapja bija paša Kučkas arsenāls - līdz vajadzīgā lieta bija atrasta.

- Noslauki putekļus! - komandēja Kučka. Viņš bija lielisks šai brīdī; viņš bija enerģisks kā nekad.

Iz putekļiem, stipri noskrambāts, parādījās vaigs, kurš ļoti maz atgādināja to, uz kuru bija cerējis Kučka.

Kučka pat nospļāvās.

- Tfi! Zoss tu - ne bāba! Vai tas ir ke-i-zars? Tfi!

Kučkene vēlreiz izvandīja arsenālu, izmeklējās skapī, aiz un zem skapja, kumodē - nekā noderīgāka atrast neizdevās: ķeizars bija kā ūdenī iekritis.

- Galu galā iztiksim ar to, - Kučka nomierinājies teica. - Vai tev neizliekas, ka šis ģenerālis mazliet atgādina Aleksandru II? - Kučka labsirdīgi iesita ģenerālim ar knipi pa to vietu, kur vajadzēja būt degunam: sak, nebaudies, draugs, ka es tik sirdīgs! Gan mēs sapratīsimies!

Kučka bija sapratīgs cilvēks. Viņš zināja: patriotiskos iejūsmas brīžos neviens neies mantu taustīt - īsta vai neīsta? Cilvēki tādos gadījumos domā vairāk ar mugurkaulu nekā ar galvu. Un vai viņš, Kučka, pats nebija tādu brīdi pārdzīvojis, kad pirmo reizi pilsētā ienāca deņikinieši? Viņš toreiz bija noturējis par ģenerāli resnu feldfēbeli, saucis to par ekselenci, apķēris, skūpstījis frenča pogas - pie Deņikina pat feldfēbeli frenčās staigāja - sasodīta lieta! - kļiedzis uravas kā pilsētas glābējam - un kaut ko dzejisku un nesaprotamu runājis par piramidēm. Jā!

Sarkanie mīl vīrišķību - tāpēc Kučka turēja pašreiz rokās mazu, sarkanu karodziņu.

Baltie mīl mūžīgo sievišķību - tāpēc Kučkene zil-sarkan-baltu mutautiņu nervozi tina ap pirkstiem.

Tā viņi abi sastinga gaidās katrs uz savas gultas malas.

Ja ienāks baltie - Kučkene vicinās viņiem pretim savu mutautiņu, bet Kučka nikns mīdīs, spārdīs lielnieku varas nozīmi. Padomju vara zem Kučkas kājām!

Ja sarkanie - Kučka augstu pacels savu karodziņu. Lai dzīva! Labi! Gudri! Konsultants Kučka saprot politiku un pieeju pie viņas.

Kad blakus istabā norībēja šāviens - viņš bija tik negaidīts priekš abiem Kučkām, ka Kučkene šausmās pārgrieztu seju iekrita gultā, histēriski māja ar mutautiņu, bet pats Kučka krustījās ar sarkano karodziņu rokās.

... Šāviens aiz loga bija aprimuši. Palsoja jau rīts. Bet Kučkas neuzdrošinājās atvērt durvis, aiz kurām bija norībējis šāviens.

... Aiz kurām uz grīdas asiņu peļķē gulēja protuberancu pētītājs. Viņš bija iešāvis mutē. Tāpēc, ka roka revolveri vēl turēja pie asinīm apķepējušām lūpām - likās, ka Glinka, uz grīdas atgāzies, kārtībā pārgriezis acis - sūc nāvīgo pīpi.

Uz galda viņš bija atstājis zīmi.

- Es redzu, ka esmu nokavējies. Kareivim, kurš nav izpildījis sava pienākuma, jāmirst. Lāsts komunisma pretiniekiem. Komunists P. Vorobjovs. Partijas biļete Nr ...

Atslēga noknakšķēja durvīs. Aņa bija viena.

Viņa sēdēja, neredzošām acīm vērdamās grāmatā, kuru bija atstājis uz galda Linde.

Bet, kad acis sāka mosties apziņa, vēl ielās šāviens nedārdēja, viņa saburtoja uz atšķirtās lapas -- "Anna Ivanovna Peremitova".

Aņa lasīja. Viss, ko viņa bija pārdzīvojusi pēdējās nedēļās - noskaidrojās viņas apziņā. Aņa saprata tagad visu - arī Lindes domas pie šās grāmatas.

Tad viņa atšķīra lapas pusi, uz kuras bija nesaudzīgs spriedums par Ivanovu.

"Nav tiesa," kļiedza visa Aņas būtība. Viņa pārvilka biezu strīpu pār visu, ko bija

uzrakstījis šai lapas pusē Linde, un apakšā parakstīja:

«Es, Aņa Peremitova, apgāžu visus šos apvainojumus pret Ivanovu kā komunistu un revolucionāru. Visgrūtākā brīdī atgriezdamās, es liecinu pretējo par viņu ...»

Pēc tam viņa vēlreiz atšķīra lapas pusi, uz kuras bija viņas dzīves stāsts.

Viņa rakstīja:

“Apvainojumus pret sevi es pieņemu. Tieši jeb netieši es, Aņa Peremitova, noziegusies pret revolūciju. Vienu tikai apgalvoju: līdz šai dienai es nezināju par Volkova-Romaņenko sakariem ar baltpartizanu organizāciju un sazvērestību. Es biju apmaldījusies starp veco un jauno pasauli; manas domas, mana sirds piederēja revolūcijai, bet viss fiziskais bija manī saģiftēts ar pagātni. Tāpēc es mirstu ...”

Spalvu nolikusi, viņa brīdi sēdēja, rokās atspiedusi seju. Mirt?

Mirt nebija viegli. Aņa bija vēl jauna. Viss viņā sauca pēc dzīvības un prieka.

Aiz loga sprakšķēja šāvieni, bet Aņa domāja, ka nāve ir šausmīga, ka tur aiz loga cilvēki cīnās par labāku un gaišāku dzīvi - katrs tā, kā viņš to saprot, bet ka ceļš tikai viens - caur komunismu uz atjaunotu cilvēci. Aņa pēdējā brīdī domāja par to, ka cilvēku attieksmes brīvas un neierobežotas būs tikai tad, kad beigsies cīņa starp atsevišķām cilvēces daļām un izzudīs šķiras.

15

Tērauda cilvēki

Durvis atvēris, Linde atsprāga atpakaļ no negaidīta pārsteiguma: pār viņa rakstāmgaldu elektriskos vadus karājās sieviete.

Par Aņu cīņas karstumā Linde bija aizmirsis. Tikai tagad viņš atcerējās, ka aiziedams bija atstājis viņu savā kabinetā.

Linde prata būt aukstasinīgs. Tādu nekārtību virs viņa galda nedrīkstēja citi redzēt. Durvis aiztaisījis, viņš steidzīgi atsvabināja Aņu no cilpas. Bet, līķi vēl rokās turēdams, Linde ieskatījās savā grāmatā, ieskatījās - un nevarēja atrauties.

Viņš lasīja savā grāmatā sievietes traģēdiju ...

Tad viņš uzmanīgi, kā kad līķi vēl dzīvību justu, nolika Aņu istabas kaktā un aplāja ar mēteli.

Aiz loga kā grimstoša pērkonā dunona dimdēja pēdējie šāvieni. Rīts bija pāls pelēks, un pelēka bija arī Lindes seja, kad viņš, pār savu grāmatu pārliecies, lasīja starp paša rakstītiem vārdiem - par mīlestību.

Linde piezvanīja.

- Šo zīmīti aiznesiet Ivanovam. Viņš laikam Izpildu komitejā? Uz zīmītes bija tikai divas īsas rindas:

“Ar Aņu nav labi.

Atnāc. Linde.”

Ivanovs atnāca arīgi mierīgs - ar bezmiega nakts iekaisumu acīs.

- Osip, esi stiprs, - teica Linde, ar roku parādīdams uz istabas kaktu, kur caur izklāto mēteli bija noviedams cilvēka ķermenis.

- Aņa?

- Jā.

- Viņa cīnījās pret mums? - Ivanova balss bija kā sausi, lūstoši skali.

- Piesēdies, Osip.

Rokā sauso zodu atspiedis, Ivanovam pāri skatīdamies, Linde izstāstīja par Aņas atgriešanos, un nakts nogurums --- vai tikai tas? - drebēja viņam balsī.

Ivanovs klausījās, sakodis zobus. Kaut kas lauzās uz āru, dzelzu nagiem plēsa sakostos zobus, bet Ivanovs domāja: šodien jābūt stipram. Tikai seja viņam uz brīdi saviebās sāpīgā grimasā, un bija viņa tai brīdī sveša kā maska, kuru grib nemest īstā, dzīvā seja.

- Tu varbūt uz kādu stundu atgulsies, Osip, - teica Linde.

- Pateicos. Man jāiet. Pēc stundas pilsētas plenārsēde. Ierodies! - Ivanovs skaļi, kā pelnus no balss nokratījis - runāja.

- Pagaidi, Osip! Man tev vēl kaut kas sakāms. - Linde paberzēja ar roku pieri; brīdi viņš košlāja lūpas - un, kā Ivanovam likās, nevarēja atrast, meklēja sevī vajadzīgos vārdus.

- Redzi, Osip ... Jā, tas būtu negodīgi, ja es par to tev šodien neteiktu ... Linde atkal paberzēja pieri.

- Pēdējā laikā es daudz domāju par tevi ... Kā to teikt? Pareizāk, es domāju par Aņu un līdz ar to arī par tevi. Osip, es domāju par tevi daudz sliktā. Cilvēki bieži kļūdās - kļūdījos es ar! Es ceru, tu mani sapratīsi un neļautosies!

- Kāpēc man jāļaujas? Katram mums savi pienākumi, Pēter! Lindes un Ivanova rokas mierīgi, bet draudzīgi, nekā parasts, sakrustojās.

Uz padomes sēdi aiziedams, savam sekretāram, kurš jau, kā kad nekas nebūtu naktī noticis, sēdēja pie papīriem, parastā vietā, - Linde teica:

- Novāciet līķi, kurš manā kabinetā. Tas ir nakts upuris. Atzīmējiet vārdu: Anna Ivanovna Peremitova-Ivanova. Rīt viņa jāaprok kopā ar kritušiem.

Plenārsēde bija nolikta teātrī. Ļaužu bija kā piebāzts: sarkanarmieši, strādnieki no dzirnavām un dzelzceļa, padomju kalpotāji. Nakts noguruma cilvēkos nebija - tikai priecīgi nervozs uztraukums.

Teātrī bija arī daļa no baltpartizaniem; viņi sēdēja apjukuši un neveikli, bet cilvēki no dzirnavām, kazarmām un dzelzceļa draudzīgi spieda viņu zemnieciskās rokas, dauzīja uz pleciem un kļiedza: "Lai dzīvo zemnieku un strādnieku vienība!"

Kaujas karstumā daļa baltpartizanu bija sacēlušies pret saviem atamaniem - vadoņiem; pēdējo cerību un pēdējo uzticību pazaudējuši, viņi bija ugunīgu svinu spļāvuši saviem atamaniem sejā un klieguši: "Lai dzīvo Padome!"

Cilvēki kļiedza; katram gribējās runāt, kaut ko teikt; pīpēja pat tie, kas parasti nemēdza ar tādām lietām nodarboties; lielais vairums bija atnācis uz sēdi ar ieročiem rokās un kaujas nemieru asinīs.

Vai šie cilvēki jau nebija gatavi uz jaunām kaujām? Nenogurdināmie lielinieki!

Ivanovu, Lindi un citus Izpildu un partijas komitejas locekļus saņēma ar nerimstošām uravām.

- Ved mūs uz jaunām kaujām, - kļiedza jaunatne.

Visi jau zināja, ka Ivanovs cauru nakti ar ložmetēju rokās stāvējis Izpildu komitejas durvīs un ka Linde prot labi sviest granātas ... Lai dzīvo!

Ivanovs runāja.

Viņš runāja par postu sādžās, kurš aug vēl lielāks - tāpēc, ka sādžu posta atamani un pilsoņu karš; par zavodiem, kuros izdzisušas ēzes, un zavodiem, kuri vēl būs jāceļ; par elektrifikāciju un nākotnes pilsētām; par koka Krieviju, kurai jābūt no betona; par Perekopa valni, kurš ir pāriets, un par vaļņiem, kuri vēl jāpārkāpj - - - - -

Ivanova balsī bija metāls.

Šo grāmatu aizdarīdams, es prasū:

- Vai bija vērts dzīvot tev, Aņa Peremitova?

Bija. Tāpēc vien, ka pie tava kapa kailām galvām stāvēja cilvēki un pār viņu galvām

dārdēja nepielūdzamais: atriebt! Tāpēc vien, ka tevis dēļ pirmoreiz amerikāniskais Linde bija nācis pie slēdziena, ka amerikāniskā shēma par daudz šaura, lai viņā ietilptu krāsainais, daudzpusīgais cīņu laiks, viņa dinamika un krieviskais plašums!

Namiņš Gogoļa ielā ir nodedzis. Tai naktī viņu nodedzināja baltpartizāni. Vai līdz ar namiņu nesadega daļa no vecās dzīves, kuru šai jeb citā viņai līdzīgā pilsētā jeb varbūt Mirgorodā bija kādreiz izsmējis un mīlējis Gogolis?

Apsmējis dēļ iekšējā tukšuma, dēļ bezvērtības.

Mīlējis marinētu sēņu un gurķu, ķiršu liķiera - un vecmodīgās Pulcherijas Ivanovnas sirsnības dēļ!

Beigas! Neatkārtosies vairs bijušais - dzīve pilna sulas kā plaukstošs koks!

... Vai vēl pateikt par Timofejevu?

Viņš nekad vairs nestrīdēsies.

Pēdējo strīdiņu - ugunīgu - ar plinti rokā viņš bija izstrīdējis tai naktī, - kad sarkani, kā degošs kuģis, melnās nakts ūdenos pēdējo reizi atmirdzēja namiņš Gogoļa ielā 42.

Visīsākā nodaļa, kura var saukties arī par epilogu

Pilsētiņā tagad strādā visas tvaika dzirnavas. Rudeņos no pilsētiņas uz ziemeļiem un dienvidiem iet balti nokūpējuši vagoni ...

Vējš, kurš pavasaros un vasarās nāk no stepes, nes sev līdz spēcīgu brieduma un zāļu smaržu; rudeņos viņš smaržo pēc maizes.

Vējš, kurš nāk no stepes, nav vairs ne tatārs, ne skits. Tikai ziemas naktīs viņš vēl dobji dun pār pilsētiņas skārda jumtiem.

Reiz stepē - rūks traktori, uzplēsdami jaunus tīrumus tur, kur agrāk tikai vērmeles augušas; pļaujamās mašīnas zaļi melnās, sulīgās pļavās tikko spēs atkost smagos kumosus, dzeltainus un tikpat smagus druvās; ziemas naktīs gar uguņotiem ciematiem - elektrifikācija! - joņos gaiši vilcieni; vējš un vilcienu ritmi dunēs tērauda vados; un aizu nebūs starp pilsētām un sādžām.

Satura rādītājs

Ielenkie.....	1
Namiņš Gogoļa iela 42.....	1
Par cilvēkiem, kuri dzīvoja Gogoļa ielā 42.....	4
Mazliet sentimentāli - par negaidītu prieku.....	8
Vēlreiz par negaidītu prieku.....	11
Par patvāri un dažiem sīkumiem, kuriem tomēr stāstā sava nozīme.....	15
Par to, kā pārtikas komisāra Gluskina zarnas uz drātīm nokļuva.....	16
Matrozis Docenko nesaprot, bet Linde saprot.....	20
Ivanovā lūzums, bet Linde loģika.....	23
Par ienācējiem.....	24
Īsa nodaļa par kaislībām.....	28
Greiza raga adjutants pūš ragā.....	28
Ļoti īsa nodaļa par ļoti garu plānu.....	30
Stepju vējš pilsētā.....	32
Par svecēm, kuras nopūta nakts.....	35
Tērauda cilvēki.....	37
Visīsākā nodaļa, kura var saukties arī par epilogu.....	39